БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ САНОАТ ВА ҚИШЛОҚ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТЛАРИ
ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ШАҲАР КОМИТЕТИ, МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ
ТОШКЕНТ САНОАТ ВА ҚИШЛОҚ ОБЛАСТЬ ҲАМДА ШАҲАР СОВЕТЛАРИНИНГ ОРГАНИ

№ 223 (2514). | 13 ноябрь, чоршанба, 1963 йил. | Баҳоси 2 тийин.

БУНГА КИМ ҚАНЧА ҲИССА ҚЎШДИ

(Бошқармалар бўйича 12 ноябргача)

ЯНГИЙЎЛ 63847 тонна
ОҚҚЎРҒОН 63089 тонна
БЎКА 54923 тонна
ЎРТА ЧИРЧИҚ 47330 тонна
БЕКОБОД 37440 тонна
ЮҚОРИ ЧИРЧИҚ 16187 тонна
КАЛИНИН 15880 тонна

ПЛЕНУМНИ МУНОСИБ КУТИБ ОЛАЙЛИК

Кеча газеталарда КПСС Марказий Комитети КПСС Марказий Комитетининг навбатдаги Пленумини 1963 йил 9 декабрда чақириш ҳақида қарор қабул қилганлиги тўғрисида ахборот эълон қилинди. Марказий Комитет Пленуми муҳокамасига «Химия саноатини янада ривожлантириш ҳамда халқ хўжалигида химия маҳсулотлари ва материалларидан кенг фойдаланиш тўғрисида»ги масала қўйилади. КПСС Марказий Комитетининг Биринчи секретари ўртоқ Н. С. Хрушчев докладчи қилиб тасдиқланди. Пленум ишида республикалар, ўлкалар ва областларнинг раҳбар партия, совет, хўжалик, илмий ходимлари ва ишлаб чиқариш новаторлари қатнашади.

КПСС Марказий Комитетининг навбатдаги Пленумида химия саноатини янада ривожлантириш ҳамда халқ хўжалигида химия маҳсулотлари ва материалларидан кенг фойдаланиш тўғрисидаги масаланинг махсус қўйилаётганлиги партиямизнинг социалистик экономиканинг ана шу соҳасига нақадар катта эътибор бераётганлигини яна бир бор яққол кўрсатади.

КПСС Марказий Комитетининг 1958 йил май Пленумидан сўнг бутун мамлакатимиздаги каби областимиз химия саноатида ҳам катта ўзгаришлар рўй берди. Жумладан, Чирчиқ электр химия комбинатида янги ишлаб чиқариш қувватлари ишга туширилди, Олтинтопган қўрғошин-рух комбинатида олтингугурт кислотаси цехи химия саноати учун ниҳоятда зарур маҳсулот ишлаб чиқара бошлади. Саноатимизда, айниқса машинасозликда синтетик смолалар ва пластмассалар тобора кенг қўлланилмоқда.

Чирчиқ кимёгарлари қишлоқ хўжалигимиз учун тобора кўпроқ минерал ўғитлар етказиб бериш мақсадида фан ютуқлари ва илғорлар тажрибасини кенг қўлланмоқдалар, ишлаб чиқариш технологиясини тинмай такомиллаштирмоқдалар. Натижада маҳсулот тайёрлаш муттасил кўпайиб бормоқда. Чунончи, корхонада аммиак ишлаб чиқариш ҳажми 1960 йилдагига қараганда 45 процент кўпайди, меҳнат унумдорлиги эса 31 процент ортди.

Мамлакат халқ хўжалиги, жумладан қишлоқ хўжалиги гуркираб ўсмоқда. Бинобарин унинг химия маҳсулотларига, даставвал минерал ўғитларга бўлган эҳтиёжи ҳам беқиёс ошмоқда. Афсуски, ана шу эҳтиёж ҳозирча тўла қондирилмаётир. Қишлоқ хўжалик экинларининг ҳосилдорлигини ошириш ва уларни мўл-кўл етиштиришда минерал ўғитнинг роли бениҳоя каттадир. **«Ўғитлар ишлаб чиқариш,**— деди ўртоқ Н. С. Хрушчев Шимолий Кавказ қишлоқ хўжалик ходимларининг кенгашида сўзлаган нутқида,— **ҳозир қишлоқ хўжалигини юксалтириш асосларининг асоси эканлигини бутун партия ва барча совет кишилари яхши билиб олишлари керак. Бу ишни қишлоқ хўжалигини механизациялашга қиёс қилиш ўринли бўлади, деб ўйлайман. Қишлоқ хўжалигини химиялаштириш ҳам машина техникасига ўтиш сингари жуда катта аҳамиятга эга. Биз қишлоқ хўжалигини механизациялаштириш вазифасини қандай сабот-матонат ва собитқадамлик билан амалга оширган бўлсак, қишлоқ хўжалигини минерал ўғитларга ва бошқа химиявий маҳсулотларга бўлган эҳтиёжларини тўла қондириш проблемасини ҳам ана шундай сабот-матонат ва собитқадамлик билан ҳал қилмоғимиз керак».**

Ҳа, минерал ўғит —ерга қувват, ҳосилга барака демакдир. Чунончи, аммиак селитрасининг бир центнери гектар бошига буғдой ҳосилини 4—5 центнер, пахта ҳосилини 2 центнер ва картошка ҳосилини 18—20 центнер оширади.

Ана шу келтирилган мисоллар минерал ўғит кучини, ҳосиятини, имкониятларини яққол кўрсатиб турибди. Бу — химиянинг чинакам мўъжизасидир. Шу сабабли КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети дон ва бошқа қишлоқ хўжалик экинлари ҳосилдорлигини оширмоқ учун минерал ўғитлар ҳамда ўсимликларни ҳимоя қилишнинг химиявий воситаларини ишлаб чиқаришни кўпайтириш тўғрисида химия саноати корхоналари, илмий тадқиқот ва лойиҳалаш институтлари, қурилиш ташкилотлари ҳамда химия машинасозлиги заводларининг коллективларига, барча совет кишиларига қарата махсус Хат билан мурожаат қилдилар.

Партия ва Ҳукуматимизнинг Хатида кўрсатилган вазифаларни шараф билан амалга ошириш ва мамлакатимизда коммунистик мўл-кўлчиликни вужудга келтириш учун бошланган умумхалқ курашига муносиб ҳисса қўшиш — кимёгарларимизнинг, илмий ходимлар ва лойиҳачиларимизнинг, қурувчилар ва машинасозларимизнинг Ватан, партия ва бутун совет халқи олдидаги шарафли бурчидир.

Ўлкамизнинг табиий газ ва энергетика ресурслари битмас-туганмасдир. Бу бойликлар бизга химия саноатини кескин даражада юксалтириш учун жуда катта имкониятлар беради. Афсуски, ҳозирча ана шу имкониятлардан тўла фойдалана олмаётирмиз. Химия корхоналарининг коллективлари илмий-текшириш муассасаларининг ходимлари билан биргаликда суюқ ва мураккаб ўғитларни, энг кўп самара берадиган қўшалоқ суперфосфат сингари фосфорли ўғитларни кўп миқдорда ишлаб чиқаришни ташкил этишлари керак.

КПСС Марказий Комитетининг навбатдаги Пленуми мамлакат катта химиясини барпо этишнинг бориши ҳақидаги масалани муҳокама қилади. Социалистик мусобақа байроғини янада баланд кўтариб катта химия объектларидаги қурилиш-монтаж ишлари суръатларини тезлатиш, ички резервларни қидириб топиб, ишга солиш ва деҳқонларимиз учун минерал ўғитлар ишлаб чиқаришни кўпайтириш — партиямиз Марказий Комитети Пленумига бизнинг энг яхши совғамиз бўлади.

СССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ ФАРМОНИ

СССР ОЛИЙ СОВЕТИНИ ЧАҚИРИШ ТЎҒРИСИДА

СССР Олий Совети Президиуми **қарор қилади:**

Олтинчи чақириқ СССР Олий Советининг учинчи сессияси 1963 йил 16 декабрда Москва шаҳрида чақирилсин.

СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Л. БРЕЖНЕВ.
СССР Олий Совети Президиумининг Секретари М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль. 1963 йил, 12 ноябрь.

АЛМАШИНАДИГАН САҲИФАЛАР

«Тошкент ҳақиқати» газетаси алмашиниб турадиган махсус саҳифаларининг навбатдаги сони чиқди.

САНОАТ ХОДИМЛАРИ УЧУН МУЛЖАЛЛАНГАН САҲИФАДА: КПСС Марказий Комитети декабрь Пленуми олдидан **«Катта химия учун»** умумий шапкаси остида берилган саҳифада СССР Госплани ҳузуридаги химия ва нефть машинасозлиги давлат комитетининг аъзоси **В. Николаев**нинг **«Улкан одим»**, химия фанлари кандидати **А. Еқубов**нинг **«Полимерлар мўъжизаси»** мақоласи ва бошқа хабарларни ўқийсиз.

ҚИШЛОҚ ХУЖАЛИК ХОДИМЛАРИГА МУЛЖАЛЛАНГАН САҲИФАДА: «Пахта учун кураш умумхалқ иши. Бу курашда бирон киши ҳам четда қолмасин» умумий саҳифа материалида **А. Иноғамов**нинг Янгийўл ишлаб чиқариш бошқармасидаги Свердлов номли колхоздан ёзган **«Меҳр»** номли лавҳасини, областимизнинг маррага етган колхозларидан олинган хушхабарлар. Ҳамда **Ш. Кузанбоевнинг «Дон кўпаяди»** сарлавҳали мақоласи ва бошқа хабарларни ўқийсиз.

ОБЛАСТИМИЗДА ПАХТА ТАЙЁРЛАШНИНГ БОРИШИ

12 НОЯБРГАЧА

Бошқармалар	Кунлик ўсиш	Мавсум бошидан
Оққўрғон	0,60	112,72
Юқори Чирчиқ	0,51	100,41
Ўрта Чирчиқ	0,41	94,74
Бўка	0,64	89,93
Янгийўл	0,45	89,52
Калинин	0,65	85,75
Бекобод	0,60	81,29
Область бўйича	0,54	93,63

СЎНГГИ ҲАЛ ҚИЛУВЧИ КУРАШГА!

Хушхабар юракларни тўлқинлантиради, хушхабар кўзга нур, белга қувват бағишлайди, ҳар қачонгидан яхшироқ, баракалироқ меҳнат қилишга руҳлантиради. Шу бугунгача она-Ватанга 63 минг тоннадан ортиқ «оқ олтин» армуғон этиб улкан карвонга карвонбоши бўлиб келаётган оққўрғонлик марду-майдонлар: маррага етдик деб, эл-юрт олдидаги муқаддас бурчимизни оқладик, деб ғалаба рапорти берганларида бу хушхабар қанчалик тез тарқалган эди. Бу хушхабар ҳар бир хонадоннинг эшигини тақиллатиб, шодиёнага-шодиёна улайман десанг, тўйига-тўй эш бўлсин десанг, олтиндан қиммат, нондек азиз пахтамиз хирмони тобора кўкка бўй чўзсин десанг бир нафас ҳам пахтазорингни унутма, бойлик учун курашингни янада ғайрат-шижоат билан мардона давом эттир, деб ундаган эди.

Ҳа, шундай бўлди. Оққўрғонликлар ҳосил тақдири ҳал бўлаётган, областимизнинг шараф-шони учун қизғин жанг кетаётган шу кеча-кундузда ҳам худди авалгидек карвонга бош бўлиб, ол байроқни ҳилпиратиб олдинда боряпти.

Кеча яқиндагина юқори чирчиқликлар: биз оққўрғонликларнинг ўнг қаноти бўлдик деб, кўзлаган манзилимизга мўлжаллаган заримиз билан етиб келдик, деб хушхабар тарқатди. Оққўрғонликлар ҳам, юқори чирчиқликлар ҳам: республикамизнинг 3 миллион 566 минг тонналик, областимизнинг 321 минг тонналик улкан хирмони уюлмагунча ғайрат камарини белдан ечмаймиз, пешона тери билан, юрак ҳарорати билан етиштирган дурдонамизнинг мисқолини ҳам ерда қолдирмаймиз, деган жанговар шиор остида пахта майдонларида жавлон урмоқдалар.

Бугун яна хушхабар. Гарчанд ҳали манзилга етмаган бўлсак ҳам ана шу манзилимизнинг чўққилари чўғдек қизариб кўзга ташлана бошлади. Областимиз бўйича 300 минг тоннадан ортиқ «оқ олтин» тайёр бўлди. Тани-жони соғ, юрагида ўти бор, пойтахт областнинг ватанпарвариман, деган ҳар бир кишининг пахта учун сўнгги курашга, сўнгги ҳужумга ташланадиган, катта ғалабага муносиб ҳисса қўшаман, деб бутун қувватини сарф қиладиган палла келди. Шундай пайтда кимнинг улуғ ва хайрли ишдан, шарафли ва муқаддас ишдан четда қолгуси келади. Йўқ, юрак талпиниши керак. Дил ҳар бир кишини пахтазорга ундаши лозим!

Ҳозиргача областимизнинг 37 колхози, 9 совхози даврамизга ўзининг хушхабари билан етиб келди. Энди кўзимиз қолган колхозларга, совхозларга, уларнинг ҳамиятли, жонкуяр кишиларига тикилган. Тўғрироғи улар келтирадиган хушхабарга тикилган. Отни тезроқ қамчиласа, тўрт-беш кунлик оғирликни кенг яғринида кўтара олса эрта-индин манзил пештоқига Қизил байроқ қадай оладиган Урта Чирчиқнинг азамат деҳқонларига тикилган.

Бекободликлар, бўкаликлар, янгийўлликлар, Калинин бошқармасининг пахтакорлари, бу сўзларимиз сизларга ҳам қаратилган. Ахир областимиз карвонининг барвақт манзилга етиб, барвақт хушхабар берадиган зафарли кунининг яқинлашуви сизларга, сизларнинг қанчалик ҳамият билан, номус-орият билан меҳнат қилишларингизга, терим суръатини бўшаштирмасдан хирмонга кундан-кунга кўпроқ барака киритишингизга боғлиқ бўлиб қолди.

Сизлар судралмаганинг и з д а эди, терим бошидан илғорлар қаторида елкама-елка борганингизда эди областимиз аллақачон Ватанга, халққа очиқ чеҳра билан боққан бўлар эди. Ҳали ҳам кеч эмас, фурсат бор, далаларимизда мажбуриятни қоплайдиган даражада ҳосил бор, эндиги ҳамма гап ана шу дурдоналаримизни ёғин-сочинли кунларга қолдирмай, бир мисқолини ҳам нобуд қилмай эртароқ йиғиб-териб олиб Ватан хазинасига тўкишда қолган.

Бутун кучни, техника воситаларини пахта тайёрлаш суръатини бўшаштирмаслик учун, 321 минг тонналик тинчлик хирмонини эртароқ тиклаш учун курашга сафарбар этайлик!

Қадрдон пахтакорлар! Манзил яқин, қани сўнгги ҳужумга! Биз ҳам сурхондарёлик, андижонлик ва хоразмлик ғолиб пахтакорлар сафидан муносиб ўрин олайлик!

Юқори Чирчиқ ишлаб чиқариш бошқармасининг бошлиғи
ўртоқ М. ҚОДИРОВГА
Партия комитетининг секретари
ўртоқ И. И. ЛАДУШКИНГА
Район ижроия комитетининг раиси
ўртоқ Э. ИКРОМОВГА

Ўзбекистон КП Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ва Министрлар Совети Юқори Чирчиқ районининг колхозчилари, қишлоқ хўжалиги ва сув хўжалиги мутахассислари, ишлаб чиқариш бошқармаси ҳамда «Узсельхозтехника» район бирлашмасининг ходимлари, партия, совет, касаба союз, комсомол ташкилотлари партия XXII съезди ва КПСС Марказий Комитети ноябрь Пленуми тарихий қарорларини бажара бориб ва октябролди социалистик мусобақасига қўшилиб, пахта ҳамда бошқа қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштиришни кўпайтириш учун катта иш қилганликларини, пахта тайёрлаш планини 11 ноябрда муддатидан илгари бажарганликларини зўр қониқиш билан қайд қилиб ўтадилар.

Давлатга 16 минг 136 тонна пахта сотилди. Гектаридан ўрта ҳисобда 30 центнердан ҳосил олинди.

Давлатга пахта сотиш планларинң ортиғи билан бажариб, ҳозир ҳам йиғим-терим ва пахта тайёрлашни давом эттираётган «Политотдел», Свердлов номли, «Ленинский путь», «Ўзбекистон» колхозларининг пахтакорлари эришилган ғалабага муносиб ҳисса қўшдилар.

Бошқарма пахтакорлари ўз имкониятларини ҳисоблаб чиқиб, давлатга пландан ташқари тағин 1000 тонна пахта сотишга аҳд қилдилар.

Ишлаб чиқариш бошқармасининг хўжаликлари давлатга каноп, дон, пилла, сабзавот сотиш планларини ҳам анча ошириб бажардилар. Дағал хашак тайёрлаш ва силос бостириш плани бажарилди.

Бу муваффақиятларга колхозчиларнинг фидокорона меҳнати ва ишлаб чиқариш бошқармаси, партия, совет, касаба союз, комсомол ташкилотлари ва қишлоқ хўжалик мутахассислари зўр ташкилотчилик ишларини амалга оширганликлари туфайли эришилди.

Ўзбекистон КП Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ва Министрлар Совети Юқори Чирчиқ районининг колхозчиларини, қишлоқ хўжалиги ва сув хўжалиги мутахассисларини, ишлаб чиқариш бошқармаси ва «Узсельхозтехника» район бирлашмаси ходимларини, партия, совет, касаба союз ва комсомол ходимларини ҳамда барча меҳнаткашларини катта меҳнат ғалабаси билан табриклайдилар ва улар етиштирилган ҳосилнинг ҳаммасини йиғиштириб олиб, давлатга топширадилар, давлатга гўшт ва сут сотиш планларини бажарадилар, келгуси йилда экин экиладиган майдонларни ўз вақтида тайёрлаб қўядилар, чорва қишловини яхши ўтказадилар ва пахта ҳамда бошқа қишлоқ хўжалик маҳсулотларини етиштиришни кўпайтиришда бундан ҳам катта янги муваффақиятларга эришадилар деб, астойдил ишонадилар.

ЎЗБЕКИСТОН КП МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ | **ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИ** | **ЎЗБЕКИСТОН ССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИ**

ИЛҒОРЛАРГА ҚИЗИЛ БАЙРОҚЛАР

Ўзбекистон КП Тошкент қишлоқ область комитети ва область ижроия комитети давлатга пахта сотиш юзасидан ишлаб чиқариш бошқармалари ва совхозлар ўртасида олиб борилаётган социалистик мусобақанинг якунларини кўриб чиқдилар. Тошкент қишлоқ область партия комитети ва область ижроия комитетининг кўчма Қизил байроғи **Калинин ишлаб чиқариш бошқармасига** берилди (бошқарма бошлиғи **М. Убайдуллаева,** партия комитетининг секретари **Н. Қирғизбоев,** комсомол комитетининг секретари **О. Тўхтаев** ўртоқлар). Бошқармада давлатга пахта сотиш йиллик плани шу йилнинг 11 ноябрига қадар 85,10 процент бажарилган ва ўн кунликда энг юксак кўрсаткичга эришилган. Байроқ Бўка ишлаб чиқариш бошқармасидан олиб берилади.

Ўзбекистон КП Тошкент қишлоқ область комитети ва область ижроия комитетининг кўчма Қизил байроғи Оққўрғон ишлаб чиқариш бошқармасидаги **2-«Оққўрғон» совхозига** берилди (директори **Б. А. Аракелян,** бош агрономи **Р. Нурмонов,** партия ташкилотининг секретари **Х. Абдиев,** ишчилар комитетининг раиси **С. А. Ким** ўртоқлар). Совхозда йиллик план 86,05 процент бажарилди ва кейинги ўн кунликда энг яхши кўрсаткичга эришилди. Байроқ Бўка ишлаб чиқариш бошқармасидаги «Кўкорол» совхозидан олиб берилади.

Область партия комитети ва область ижроия комитети кейинги ўн кунликда Ўрта Чирчиқ ишлаб чиқариш бошқармасидаги «Ўртасарой» ва 2-«Оҳангарон» совхозларининг пахтакорлари яхши ишлаганликларини қайд қилиб ўтдилар.

ҒОЛИБЛАР ДАЛАСИДА

Иш ҳамон авжида. Қош қорайиб қолганига қарамай теримчилар пахта ва кўсакларини пайкалдан ташиб чиқиш билан, табелчилар уни тортиб олиш, аравакашлар, тракторчилар кўсак ва пахта ташиш билан бандлар.

Ҳа, шундай, кеча колхоз 1271 гектар ерининг ҳар гектаридан 31 центнердан ҳосил кўтариб планини тўла адо этган бўлса ҳам иш аввалгидек бир меёрда давом этаяпти.

Мана, осмон гумбазида юлдузлар чарақлаб кетган пайтда колхоз раиси Усмондиёр Аҳмедовни дала йўлида учратдик.

— Илғор кишиларнинг расмини олдириш керак эди, уларни ҳозир қаердан топсак бўлади, — сўрадик.

— Қаердан топардингиз, албатта даладан-да — деди кулиб у, ва ким қаерда эканлигини бирма-бир айтабошлади.

Дарҳақиқат улар далада, ўз постида иш устида эканлар. Ўша машҳур, 117 гектар ердан 34 ўрнига 40 центнердан ҳосил кўтарган, деярли ҳамма пахтани машина билан териб олган олижаноб йигит, пахтакорлик шуҳрати учун курашаётган моҳир бригада бошлиғи Фикрет Сефершаев ҳам, илгари кам ҳосилли ҳисобланган бир йилда ҳосилдорликни ўн центнер ошира олган бригада бошлиғи Латип Суяров ҳам, ҳосилдорликни 7 центнерга кўтариб 35 га етказган азамат пахта устаси Отахон Тешабоев ҳам, Абдураҳмон Аввалбеков ҳам ўз даласида — одамларига бош бўлиб юрибди.

Бир вақтлар собиқ Карл Маркс номли колхоз қолоқлиги, камҳосиллиги билан «донг» чиқарган эди. 8 центнердан ошириб ҳосил олганини ҳеч ким эшитмаган эди. Энди бўлса бу ерлар таниб бўлмас даражада ўзгариб кетган. Қолоқ хўжалик «Ўзбекистон ССР 30 йиллиги» колхозига қўшилгандан кейин, пахтачиликдаги илғор тажрибалар унга ҳам сингдирилгандан кейин ўртоқ Мулдахон Абдурасулов бошлиқ Карл Маркс участкасидаги 424 гектар майдоннинг ҳар гектаридан олинган ҳосил бу йил 30 центнердангa тўғри келди.

Ўтган йили колхозда 10 та пахта териш машинаси бор эди. Бу йил у тенг баравар кўпайди. Ажойиб «зангори кема» капитанлари етишиб чиқди. Фикрет Сефершаев, Акбарали Ушаров, Элдес Туртаев, Соғит Фаттахов, Санит Хисомиддинова, Несибеки Налибоевалар «зангори кема»ларнинг пешқадам капитанлари. Колхозда етиштирилган умумий ҳосилнинг 47 процентн мана шу «зангори кема»лар ёрдами билан териб олинди.

Янгийўл бошқармасидаги «Ўзбекистон ССР 30 йиллиги» колхозида план бажарилди. Ҳосилдорлик 31 центнердан кам бўлгани йўқ. Лекин бу охирги марра эмас. Улар пландан ташқари яна 385 тонна пахта топшириб, колхоз бўйича ҳар гектар ердан олинган ҳосилни 34 центнерданга етказиш учун кураш бошладилар.

Б. ХАЛИЛОВ,
«Тошкент ҳақиқати»нинг мухбири.

Суратларда: (чапдан) колхоз раиси Усмондиёр Аҳмедов, бригада бошлиғи Фикрет Сефершаев, партия ташкилотининг секретари Жаббор Салимбеков ва бригада бошлиғи Отахон Тешабоев ўртоқлар.

А. Абалян фотолари.

ИДЕОЛОГИЯ ВА ҲАЁТ

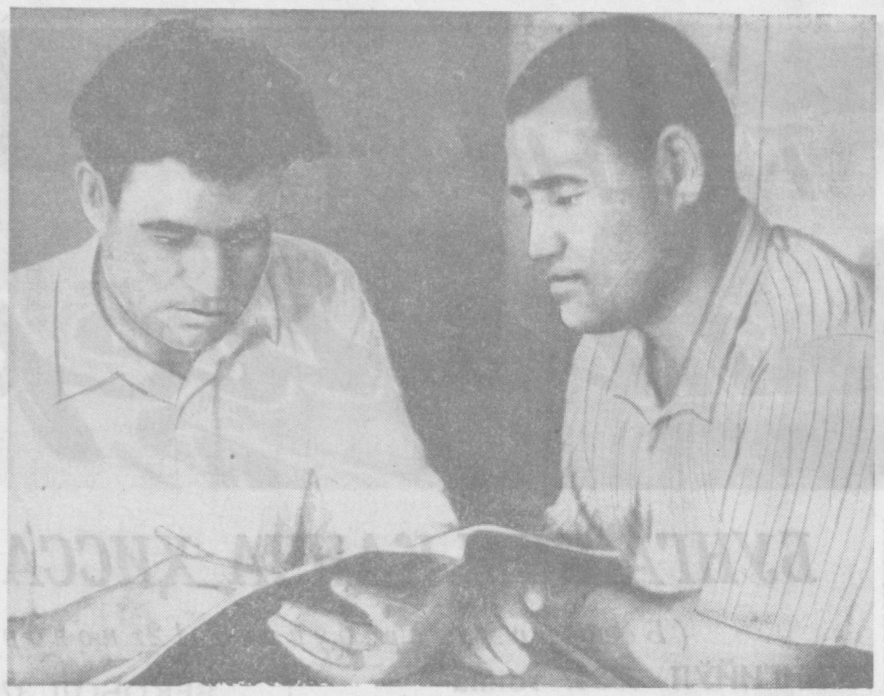

Бекободдаги металлургия заводида ишлаётган коммунистик меҳнат бригадасининг аъзолари Александр Ганин ва Тоштемир Абдуллаевлар корхонанинг ишчан жамоатчиларидан ҳисобланади. Улар заводда чиқарилаётган «Металл учун» газетасининг актив мухбирлари. Шу билан бирга улар ўз сиёсий билимларини ошириш учун ўз устларида қунт билан ишлайдилар. Суратда: А. Ганин ва Т. Абдуллаев ўртоқлар сиёсий ўқув хонасида навбатдаги машғулотга тайёрланмоқдалар.

М. Нуритдинов фотоси.

ХУВИЛЛАБ ЁТГАН КЛУБЛАР

Иккинчи номерли трамвайнинг айланасига етиб тушишингиз билан завод девори тагига жойлашган тартибсиз кичик бир бозорчага дуч келасиз. Шундан яна бир неча қадам нарида деворлари чанг босиб, атрофи бозордан чиққан чиқиндилар билан ифлосланиб ётган бир бино бор. Унинг эшиги ёнида «Ўзбексельмаш» заводининг клуби» деган вивеска турибди. Лекин бу бино клубга мутлақо ўхшамайди.

Завком раиси Х. Қаюмов стол тортмасидан машинкада босилган бир неча варақ қоғозни олиб: «танишиб қўйинг» деди. Танишиб чиқдик. У Тошкент саноат область касаба союзи комитетининг қарори эди. Унда завод клубининг кинофильмлар кўрсатиш ярим йиллик планини 104 процентдан ортириб бажарганлиги кўрсатилган.

Афтидан, бу ердаги ўртоқлар, клубнинг вазифаси фақат кинофильмлар кўрсатишдан иборат деб тушунадиганга ўхшайдилар. Шунинг учун вақтинча клуб мудири бўлиб ишлаётган Р. Ашрапов:

— Клуб ишлари ҳақида гапирадиган бўлсак, бу ерда тез-тез кинофильмлар кўрсатиб турамиз. Планни бажариб келаяпмиз, — деди керилиб.

— Клубда маданий-оммавий ишлар ҳам олиб бориладими?

— Биласизми, — дейди у, — бизда жуда кўп тўгараклар бор.

— Улар қаерда машғулот ўтказишади? Бу ерда битта залдан бошқа хона йўқ-ку?

— Ётоқхонада «Қизил бурчак» бор. Машғулотлар ана шу ерда ўтказилади, — дейди Ашрапов.— ётоқхонада 400 га яқин ёш ишчилар туришади. Бошқа оммавий-сиёсий ва маданий ишлар ҳам ана шу ерда бўлади.

Қўшни хонага кирамиз. Партия сиёсий маорифи кабинетининг мудири ўртоқ О. Акимова торгина жойда китоб ва плакатларни қаерга жойлаштиришни билмай гаранг бўлиб ўтирибди. У куйиниб гапира кетди:

— Заводимиз шаҳардан бироз четда жойлашган. Бу атрофда каттароқ на бирорта кинотеатр ва на клуб бор. Ишчилар асосан завод атрофида яшашади. Шунинг учун улар ишдан ва ўқишдан бўш вақтларини мана шу тор клубда фақат кинофильмлар томоша қилиш билан ўтказишади. Бу ерда кинофильмлар кўрсатишдан бошқа биронта дурустроқ йиғин ва маросимлар ўтказиш имконияти йўқ. Партия-сиёсий маорифида ўқишлар бошланди. Пропагандистларимизнинг сони анчагина. Аммо, бино йўқлигидан ҳар йилдаги каби бу йил ҳам улар билан нормал иш олиб бориш амримаҳол бўлиб турибди.

Ўртоқ Акимованинг куйинишича бор. Комсомол ёшлар йиғилишларда янги клуб биноси қуриб бериш ёки бунинг иложи бўлмаган тақдирда эскисини кенгайтириб беришни завод маъмуриятидан бир неча марта талаб қилишди. Аммо, завод директори ўртоқ В. Терентьев фақат ишлаб чиқариш планидан бошқани тан олмай, ишчиларнинг маданий ҳордиқ чиқариши, уларни коммунистик руҳда тарбиялаш масалаларига эътиборсизлик билан қараб келяпти.

«Ўзбексельмаш» заводида дурустроқ клуб биноси бўлмаганлигидан ва борида ҳам оммавий-сиёсий ишлар мутлақо ўз ҳолига ташлаб қўйилганлигидан ишчилар ранжимоқдалар. Бунинг устига 11 цех, 2 участка, 7 бўлимнинг бирортасида ҳам дурустроқ қизил бурчак ташкил этилмаган.

— Яқинда учинчи, тўртинчи цехларда қизил бурчак ташкил этганмиз, — дейди ўртоқ Қаюмов.

Аслида бу ҳам қуруқ сўз. Бу ерда на радио, на телевизор ва на шахмат-шашка бор. Ўқиш учун дурустроқ адабиётлар ҳам топилмайди.

Завод клуби лекциялар уюштириладиган, кинофильмлар кўрсатиб туриладиган, турли кечалар, учрашувлар ўтказиладиган, ишчи ва хизматчиларнинг чинакам маданий ҳордиқ чиқарадиган жойига айлантирилган бўлиши, корхона ишлаб чиқаришининг ойнаси ролини бажариши лозим. Афсуски, бу ерда клубнинг фаолияти ҳаётдан, коллектив олдида турган конкрет вазифалардан ажралиб, тарбия ишлари билан ҳеч ким қизиқмайдиган бўлиб қолган. Бу ҳол завод партия комитетини (секретари В. Воловик) сира ташвишлантирмаяпти. Акс ҳолда ишчиларнинг ҳақли талаби қондирилар ва клуб бекорга ҳувиллаб ётмас эди.

Тошкентдаги биринчи тикувчилик фабрикасининг клубида оммавий-сиёсий ва маданий ишлар олиб бориш «Ўзбексельмаш» заводи клубидагидан ҳам ёмон аҳволга тушиб қолган. Шундай марказга жойлашган бу клуб бор-йўғи бир хонадан иборат бўлиб, кўпинча эшигида катта қулф осиғлиқ туради. Бу ерда клуб борлигини, эҳтимол фабрика ишчиларининг ўзлари ҳам билишмаса керак. Чунки, на бирорта вивеска бор, на белги.

Сотиб олинган чолғу асбоблари, эстрада оркестри учун олинган музика асбоблари захкаш торгина хонада чанг босиб, тоб ташлаб ётибди.

Фабрикада асосан хотин-қизлар ишлайди. Улар орасида агитация ва пропаганда ишларини олиб бориш, турли кеча ва қизиқарли йиғилишлар ўтказиб туриш лозим. Фабрика раҳбарлари билан суҳбатлашсангиз, «хотин-қизлар иш тугаши билан уйига кетишади» дейдилар. Ахир, фабрикада клуб борми, йўқми, буни ҳеч ким билмаганидан, бирорта қизиқарли кеча ёки учрашув ўтказилмаганидан кейин албатта улар уйларига кетиб қоладилар-да.

Фабрика кутубхонасига бош суқиб бўлмайди. Торгина иккита кичкина хонада 10 мингга яқин китоб сақланади. Китоблар қалашиб ётибди.

Фабрика партия ташкилоти (секретари В. Большаков) агитация-пропаганда ишларини кучайтириш билан етарли шуғулланмаётир. Клубда тарбиявий темага оид шиор ва плакатлар йўқ. Мавжуд қизил бурчаклар ҳам «хўжа кўрсинга» турибди. Меҳнаткашларни коммунистик руҳда тарбиялашда клуб ва бошқа маданий муассасаларнинг роли ниҳоятда муҳимлигини фабрика партия ташкилоти тушуниб етмаяпти.

«Ўзбексельмаш» заводи ва биринчи тикувчилик фабрикасининг партия ташкилотлари ишчилар ўртасида оммавий-сиёсий ишларни кучайтиришга жиддий эътибор беришлари керак.

Н. ТОЖИБОЕВ.

СОЦИАЛИСТИК ЖАМИЯТДА КОЛЛЕКТИВИЗМ

Коммунистик аҳлоқнинг энг муҳим принципларидан бири коллективизмдир. Бу принцип ишлаб чиқариш воситаларига ижтимоий мулкчилик ҳукмрон бўлган социалистик тузумнинг табиатидан келиб чиқади. Социалистик жамият коллективчилар жамияти бўлиб, унда кишилар ўртасидаги муносабатлар «бир киши ҳамма учун, ҳамма бир киши учун» деган коммунистик қоидага асосланган. Биздаги коллективизм буржуа индивидуализмига тамоман қарама-қарши.

Буржуа идеологлари, одамнинг шахсий хусусиятлари билан коммунистлар ҳисоблашмайдилар, коллективизмни зўрма-зўраки қабул қилдирадилар, деган уйдирмани тўқиб чиқарганлар.

Марксизм-ленинизм, ҳар бир инсон бошқа кишилар билан мустаҳкам алоқада бўлади, улар орасида яшайди ва меҳнат қилади, деб таълим беради. Киши ҳаётини жамият ҳаётидан асло ажратиб бўлмайди. Ленин айтганидек, жамиятда яшаб туриб, ундан ташқарида бўлиш мумкин эмас. Шунинг учун ҳам киши фаолиятига у яшаётган жамият манфаатлари нуқтаи назаридан баҳо берилади. Одам ўз табиати билан ижтимоий характерга эга. У эгоист бўлиб ҳам, коллективчи бўлиб ҳам туғилмайди. У муайян ижтимоий муносабатлар замирида коллективчи ёки эгоист бўлиб етишади.

Хусусий мулкчилик ҳукмрон бўлган жамиятда кишилар ўртасидаги муносабатлар бўйсуниш ва бўйсундириш асосига қурилган. Бинобарин, бундай жамиятда ҳақиқий коллективизм тўғрисида, кишилар ўртасидаги тенглик, биродарлик, шахсий ва ижтимоий манфаатларнинг бир-бирига уйғунлиги тўғрисида сўз ҳам бўлиши мумкин эмас. Эксплуататорлар ҳукмрон жамиятда пул ҳамма нарсадан устун туради. Буржуа жамиятида ҳатто эр билан хотин ўртасидаги муносабатлар ҳам кўпинча пулга асосланади, дейди Ф. Энгельс. Буржуа идеологлари шахсиятпарастлик, худбинлик, бойлик орттириш, пул бўлмаса, кишилик жамияти ҳам бўлмайди деб ўйлайдилар. Буржуа аҳлоқи «киши-кишига бўри» деган принципга асосланган.

Капиталист ва ишчи бир-бирига синфий душман, улар ўртасида тенглик бўлиши мумкин эмас. Чунки капиталист кўпроқ фойда орттириш учун ҳаракат қилади. Ишчи эса очликдан ўлмаслик учун унга ўз кучини сотади. Ҳукмрон синф вакиллари ўртасида ҳам ўзаро адоват ҳукм суради.

Буржуача ҳаёт кечириш хусусий мулк эгаларини бойлик орттириш учун ҳатто энг ваҳший, ёвуз воситаларни ҳам қўллашга мажбур қилади. Мана бир мисол. Америкалик Жон Жильберт Грэхем ўз онасини унинг рухсатисиз 65 минг долларга страхование қилдириб қўяди. Сўнгра ана шу пулга эга бўлиш учун онасини ўлдириш пайига тушади. Онаси йўлга чиқмасдан аввал унинг чемоданига маълум вақт ўтгач портлайдиган бомба солиб қўяди. Бомба самолётда портлайди, натижада Грэхемнинг онаси, шунингдек пассажирлардан қирқ тўрт киши ҳалок бўлади.

Капиталистик тузум шафқатсизлик, мансабпарастлик, инсонга нафрат билан қараш, ирқий камситиш каби иллатларни тобора авж олдиради, кишиларни шу руҳда тарбиялайди. Реакцион буржуа маданияти, адабиёти, кино ва телевидениеси шу мақсадга хизмат қилади. «Дейли мейл» газетасининг ёзишича, бир ҳафта ичида америка телевидениеси орқали 144 одам ўлдириш, 14 кишини заҳарлаб ўлдириш, 36 марта ўғирлик қилиш ва ҳоказо ёвузликлар намойиш қилинган. Буржуа тузуми ва унинг тарбияси кишиларни, айниқса ёшларни аҳлоқий жиҳатдан бузмоқда, уларни руҳан майиб қилиб қўймоқда.

Америка Қўшма Штатлари охранкасининг бошлиғи Гуверниг тан олишича, кейинги ўн йил ичида бу мамлакатда катта ёшдаги кишилар

АГИТАТОРЛАРГА ЁРДАМ

ўртасидаги жиноят 96 процент, ўсмирлар ўртасидаги жиноят эса 175 процент ўсган. Холбуки шу давр мобайнида АҚШ аҳолиси атиги 18 процент ўсди.

Шундай қилиб, капитализм дунёси ғарб идеологлари жар солганидек, эркин дунё эмас, унда шахс эркинлигидан асар ҳам йўқ.

Ижтимоий мулкчиликка асосланган социалистик тузумгина коллективизм учун мустаҳкам моддий база яратиб беради. Социалистик жамиятда кишилар коммунизмни барпо қилиш, унинг моддий-техника базасини яратишдек ягона мақсад билан яшайдилар. Бу эса ишчилар, деҳқонлар ва интеллигенцияни бир бутун оилага бирлаштиради. «Бир киши ҳамма учун, ҳамма бир киши учун» — бизнинг принципимиз ана шундай. Социализм шароитида кишилар бутун жамият учун ҳамда ўзлари учун меҳнат қиладилар.

Социалистик жамиятда коллективизм миллионларча кишиларнинг куч-ғайрати билан бажариладиган ишларга оммани сафарбар қилиш учун энг яхши воситадир. Шу билан бирга, у ҳар бир кишининг ҳар томонлама ривожланиши учун ҳам имкон беради.

Совет кишиси ўз ҳаётини коллективдан ташқарида, ўз меҳнатини коллектив меҳнатидан ажралган ҳолда тасаввур қилаолмайди. Коллектив ижодий меҳнатда унинг энг яхши фазилатлари, қобилияти очиқ намоён бўлади. Коллектив ичида меҳнатга коммунистик муносабатда бўлиш, коллектив интизомига, унинг қонун-қоидаларига қатъий риоя қилиш, ўзини бутун халқ олдида жавобгар деб ҳис этиш, революцион традицияларни ҳурмат қилиш каби олижаноб фазилатлар юзага келади ва тарбияланади.

Меҳнат — коллектив тарбиянинг асоси бўлиб, у кишиларимиз маънавий қиёфасининг ажралмас қисмидир. Коллективизм меҳнат унумдорлигини оширишни, ўзаро ёрдам, социалистик мусобақа, қолоқ цех, бригада ёки корхоналарни илғорлар даражасига кўтариш ва ҳоказоларни талаб қилади.

Ўртоқ Н. С. Хрушчев айтганидек, бизнинг совет социалистик жамиятимиз ўзининг коллективчилиги билан кучлидир, бунда кишилар бутун жамият манфаатлари учун меҳнат қиладилар. Коммунистик ғоявийлик, коммунизмнинг юксак идеалларига чексиз ишонч — булар ҳаммаси ҳозирги кунда мавҳум тушунчалар бўлмай, балки бутун ҳаётимизнинг мазмунидир.

Миллионлаб совет меҳнаткашларининг ҳаёти КПСС Программасида баён этилган коммунизм қурувчисининг аҳлоқ кодекси принципларига асосланган. Ана шу принципларни коммунистик меҳнат учун бошланган ҳаракатнинг 23 миллиондан ортиқ иштирокчиси ўз шиори сифатида қабул қилиб, фидокорона меҳнат қилаётир.

Ҳозирги даврда коллективизмга хос хислатлар фақат ишлаб чиқариш соҳасидагина эмас, балки кишиларимизнинг кундалик турмушида ҳам кўзга яққол ташланяпти. Коммунистик меҳнат бригадалари ўзларини юксак меҳнат кўрсаткичлари учун, шунингдек бригада ҳар бир аъзосининг иши, турмуши, юриш-туриши учун ҳам бирдай жавобгар деб ҳис қиладилар.

Аммо жамиятимизда коллективчиликнинг моҳиятини нотўғри тушунувчи айрим кишилар ҳам йўқ эмас. Бундай кишилар фақат ўзлари меҳнат қилаётган коллектив тўғрисидагина ўйлаб, бошқалар билан ҳамкорлик қилмайдилар, ўзаро ёрдамлашмайдилар, ўз коллективларининг ёки ўзларининг шон-шуҳратини бошқалар ҳисобига оширишга интиладилар.

Социалистик коллективизмга синфий эгоизм ҳам мутлақо ётдир. Бизда ишчи ва деҳқонлар иттифоқи мустаҳкам асосга қурилган. Республикамиздаги жуда кўп саноат корхоналарининг қолоқ колхоз ва совхозларни оталикка олганлиги, шаҳар аҳолисининг пахта йиғим-терими даврида дала меҳнаткашларига яқиндан ёрдам бераётганлиги бунинг яққол далилидир.

КПСС Марказий Комитетининг июнь Пленумида совет коллективизми коммунизм қурилишининг муҳим омилларидан бири эканлиги кўрсатиб ўтилди. Пленум ҳар бир коллективнинг, ҳар бир коллектив аъзосининг масъулиятини ошириш лозимлигини уқтирди.

Коллективизм — жамиятимизнинг куч-қудрати, социалистик тузумнинг энг катта ютуқларидан биридир. Коллективизм руҳи барча совет кишилари онгига тобора кўпроқ сингиб бормоқда.

Т. МИРЗОКИРОВ.
Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Фалсафа ва ҳуқуқ институтининг аспиранти.

КИНО ХИЗМАТИНИ ЯХШИЛАЙМИЗ

Сўнгги йилларда социалистик қишлоқларимиз маданияти таниб бўлмас даражада ўзгарди. Меҳнаткашларнинг маданий ҳаёти тубдан яхшиланди. Эндиликда қишлоқ хонадонларида газета олмайдиган, китоб ўқимайдиган деярлик ҳеч ким йўқ деса бўлади. Ҳамма ўқиб, ўз билимини, иш тажрибасини ошириб бормоқда.

Меҳнаткашларни коммунистик руҳда тарбиялашда кинонинг хизмати ҳам каттадир. Ҳозир ҳар бир қишлоқ ва посёлкада кино фильмлар кўрсатиш яхшиланмоқда. Буни бизнинг районимиз мисолида ҳам кўриш мумкин. Бизда жуда кўп қишлоқ клублари бор. Улар доимо ишдан кейин кишилар билан гавжум бўлади.

Биз аҳолига кино хизмати кўрсатишни яхшилашга асосий эътиборимизни қаратганмиз. Колхозчилар борган сари кўпроқ кино фильмларни кўрмоқда. Ленин номли, «Қизил Ўзбекистон», Собир Раҳимов номли колхозларнинг клубларида тез-тез кинофильмлар кўрсатилиб турилмоқда. Биз бутун эътиборимизни ҳар бир фильмни томошабинга тезроқ етказишга ҳаракат қиляпмиз. Кейинги вақтда «Рус мўъжизаси», «Иш билармон кишилар», «Амирликнинг емирилиши» каби кинофильмларни минг-минглаб кишилар зўр қизиқиш билан томоша қилдилар.

Биз қишлоқ хўжалиги ютуқларини, фан ва техника янгиликларини пропаганда қилишда ҳам бир қатор ишлар қиляпмиз. Бадиий фильмни қўйишдан олдин кино журнал кўрсатамиз. Бу кино журналларда мамлакатимиздаги ва республикамиздаги фан, қишлоқ хўжалиги соҳасида эришилган ютуқлар ўз ифодасини топган. Булардан деҳқонларимиз ўзлари учун кўпгина фойдали нарсаларни билиб олмоқдалар.

Биз кино ходимлари бундан кейин янада яхшироқ ишлаб, янги фильмларни кўп кўрсатишга ҳаракат қиламиз.

Я. РАЗДВИМОВСКИЙ,
Калинин район кинолаштириш бўлимининг кино-механиги.

ПАРТИЯ САФИ ИЛҒОРЛАР ҲИСОБИГА ЎССИН

ЮҚОРИ ЧИРЧИҚ ишлаб чиқариш бошқармаси партия комитетига қарашли кўп бошланғич партия ташкилотлари колхозчилар ҳисобига жуда секинлик билан ўсяпти.

Буни қуйидаги статистика маълумотларидан ҳам билиш мумкин. Сўнгги 6 ой ичида бошқарма партия ташкилотларида ҳаммаси бўлиб 112 киши партия аъзолигига кандидат қилиб қабул қилинди. Шулардан фақат 49 кишигина колхозчилардандир. Ваҳоланки ўтган йилнинг шу даври ичида биргина собиқ Юқори Чирчиқ райони зонасида 49 колхозчи партия аъзолигига кандидат қилиб қабул қилинган эди.

Бир қатор бошланғич партия ташкилотлари ўзини меҳнатда кўрсатган ишчан ва ташкилотчи механизаторларни, пахтакор ва чорвадорларни партия аъзолигига қабул қилиш билан системали равишда шуғулланмаётирлар. Айниқса «Правда», «Ленинизм», Ленин номли, «Ленинобод», Карл Маркс номли колхозларда аҳвол ёмон. Бу ерларда партияга ўтишни истаб берилган кўпгина аризалар ҳаракатсиз ётибди.

«Чирчиқ» колхози партия ташкилоти кишилар билан ишлашни унутиб қўйган. Шу сабабли кейинги бир неча ой давомида партияга қабул қилиш масаласи бир марта ҳам йиғилишда муҳокама қилинмаган. Партия ташкилоти новатор сабзавотчилар, моҳир чорвадорлар ҳисобига ўсмай қолди.

Партия кандидатларини тарбиялаш, уларга вақти-вақти билан топшириқлар бериб туриш унутилиб қўйилди. Шу сабабли 5 кишининг кандидатлик муддатлари ўтиб кетди.

«Қозоғистон ССРнинг 30 йиллиги», «Ленинобод» колхоз партия ташкилотларида ҳам ана шундай камчиликларга йўл қўйиляпти.

Юқоридаги фактлар Юқори Чирчиқ ишлаб чиқариш бошқармаси партия комитети бюроси, партия комитети ходимларининг бошланғич партия ташкилотлари ишини жонлантириш масаласи билан ҳали ҳам юзаки шуғулланаётганликларини кўрсатади.

Йўл қўйган камчиликларни дарҳол тузатиш керак. Партия ташкилотларимиз меҳнатсевар хотин-қизлар, пахтакорлар, чорвадорлар ҳисобига ўссин ва мустаҳкамлансин.

М. ҒОЗИЕВ.

НОВАТОРЛАР ТАЖРИБАСИ ОММАГА

КАЛИНИН ишлаб чиқариш бошқармасидаги Собир Раҳимов номли колхоз партия ташкилоти кишилар билан ишлашга жиддий аҳамият бера бошлади. Айниқса бу ерда илғорлар тажрибасини кенг пропаганда қилиш кенг йўлга қўйилди. Бригада ва звено аъзолари ўртасида новатор сабзавотчи ва чорвадорларнинг қўлга киритган ютуқлари ҳақида тез-тез лекция ва суҳбатлар ўтказилиб турибди.

У. Рихсиев, А. Саматов, К. Маъмуров каби тажрибали деҳқонлар маккажўхори, картошка, сабзавот ва полиз экинларидан мўл ҳосил етиштиришдаги ютуқлари ҳақида колхозчиларга сўзлаб беришмоқда.

Партия ташкилоти маккажўхорикорларнинг бир группасини Люба Ли семинар-мактабига юбориб жуда яхши иш қилди. Улар чорва молларига мўл-кўл озуқа тайёрлашда кўпгина қимматли тажрибаларни ўрганиб қайтишди.

Илғорларнинг ютуқларини оммалаштиришда колхоздаги лекторлар группасининг аъзолари ва агитаторлар катта роль ўйнашяпти.

ЎҚИТУВЧИ—ЁШ АВЛОД МУРАББИЙСИ

Коммунистик партия камолга етказган совет ўқитувчилари ўсиб келаётган ёш авлодни коммунистик жамиятда ижодий меҳнат қилиш ва мустақил ҳаёт кечиришга тайёрлаш соҳасида ҳормай-толмай ишламоқдалар. Баракали ва олижаноб меҳнат билан ҳамманинг чуқур иззат-ҳурматига сазовор бўлган қадрли ўқитувчиларимиз ҳақида ҳикоя қилувчи «Совет ўқитувчиси — ёш авлоднинг маънавий мураббийси» номли китобча нашр этилди.

«Ўқитувчи— совет мактабида ҳал қилувчи куч, унинг ўқув-тарбия ишида марказий фигура, бутун педагогик процесснинг қалбидир.— деб ёзади китоб автори ўртоқ Ефимов.— Мактабда ўқувчиларни тарбиялаш, билим бериш ва ўқитишнинг барча йўналиш ва мундарижаси, унинг бутун ижтимоий фаолияти ўқитувчилар состави билан белгиланади, яъни мактабнинг педагогик составн қандай бўлса, унинг ўқув-тарбия ва маданий-оммавий ишлари сифати ҳам шундай бўлади. Владимир Ильич Ленин таълим бериб айтганидек, ҳар бир мактабда энг муҳим нарса машғулотларнинг йўналиши ва мазмунидир, булар ҳаммаси тўла равишда ўқитувчилар составининг сифатига боғлиқдир».

Китобчада педагогик касб ва унинг ўзига хос хусусиятлари ва афзалликлари ҳақида ҳам қимматли фикрлар айтилган.

Китобни ўқисангиз «Совет ўқитувчисининг асосий сифатлари қанақа?», «Болалар қалбининг инженерлари бўлган миллионлаб ўқитувчилардаги мавжуд сифатлар нималардан иборат?» деган саволларга ҳам тўла жавоб оласиз

Автор болаларимиз ва ёшларимизда социалистик коллективизм ғоялари ва ҳисларини ривожлантиришда ҳам ўқитувчининг роли катта эканлигини алоҳида уқтириб ўтади. Совет мактаби тўлақонли ҳаётнинг энг кучли ва энг қудратли манбаи унинг коллектив иши, коллектив ўқиши ва коллектив ижодий ҳаётидир. Ўқувчиларни тарбиялаш бизнинг коммунистик тараққиётимизнинг битмас-туганмас ҳаётбахш манбаи бўлган ана шу коллективчилик асосида қурилган. Бусиз мактаб ҳаёти жонсиздир ва қизиқарли эмас.

Совет ўқитувчилари ҳозир мамлакатимиз тараққиётининг янги босқичида турибдилар, улар ўзларининг бутун куч ва ғайратларини, барча билим ва маҳоратларини ҳамда бой педагогик тажрибаларини коммунистик жамият кишисини тарбиялашдек олижаноб ишга сарфламоқдалар.

«Совет ўқитувчиси — ёш авлоднинг маънавий мураббийси» номли китоб педагогларнинг ўз бурчларини яхшироқ билиб олишларига ёрдам беради.

С. ТИЛЛАХЎЖАЕВ.

Тошкент шаҳар онкология диспансерининг бош хирурги А. Статников актив жамоатчи сифатида кенг танилган. У пойтахтдаги поликлиникаларда тез-тез бўлиб, онколог врачлар билан совет медицина фани ютуқлари тўғрисида суҳбатлар ўтказади. Бош хирургнинг ташаббуси билан шаҳар онкология диспансерида эса илмий конференциялар ўтказилмоқда. Суратда: А. Статников.

М. Нуритдинов фотоси.

ТОШКЕНТ ШАҲАР ПАРТИЯ КОМИТЕТИДА

Кейинги вақтларда Тошкент шаҳридаги давлат автомобиль инспекцияси ва транспорт хўжалиги коллективлари йўлларда бахтсизлик ҳодисаларининг олдини олишга қаратилган бирмунча тадбирларни амалга оширдилар. Кўпгина хўжаликларда автомобилларнинг техник ҳолати, кўча ҳаракати қоидаларининг бажарилиши устидан назорат қилиб турувчи жамоатчи контролёрлар группалари ташкил этилган. Ҳайдовчилар, ремонт ишчилари ўртасида тарбиявий ишлар анча яхшиланди, давлат автомобиль инспекцияси состави ишчан кадрлар ҳисобига мустаҳкамланди.

Бироқ ҳали бу соҳадаги қилинган ишлар шу куннинг талабларига жавоб берадиган даражада эмас. Кўчаларда тез-тез авариялар содир бўлмоқда. Айниқса «Главташкентстрой»га қарашли автомобиль трести, шаҳар трамвай-троллейбус бошқармаси, шаҳар марказлаштирилган юк ташиш ва пассажирлар ташиш трестлари шофёрлари тез-тез кўча қоидаларини бузиб, авариялар қилмоқдалар.

Тошкент шаҳар партия комитетининг бюроси яқинда транспортларда кўча қоидаларининг бузилишига қарши кураш ва шаҳар транспорти ҳаракати хавфсизлигини таъминлаш масаласини кўриб чиқди. Бюро шуни қайд қилдики, йўлда бахтсизлик ҳодисасининг юз беришига асосий сабаб транспортларнинг техник ҳолати устидан бўш контроль олиб борилаётганлиги ва ҳайдовчилар ўртасида сиёсий-тарбиявий ишларнинг бўшаштириб юборилганлигидадир. Кўпгина автомобиль хўжаликларида ичкиликбозларга, меҳнат интизомини бузувчиларга қарши суст курашилмоқда. Шу йилнинг ўтган 10 ойи ичида кўча қоидаларини бузганлиги учун 1900 кишининг шофёрлик гувоҳномаси олиб қўйилган.

Транспорт хўжаликларидаги бошланғич партия, касаба союз ва комсомол ташкилотлари кўча ҳаракати хавфсизлигини таъминлаш масалаларига кам эътибор бермоқдалар. Ҳайдовчилар ўртасида техникани яхши сақлаш юзасидан социалистик мусобақалар уюштирилмаяпти, ўртоқлик судлари, жамоатчи контролёрлар комиссиялари фаолиятига раҳбарлик қилиш бўшаштириб юборилган.

Тошкент шаҳар ижроия комитетининг ободончилик бошқармаси (бошлиғи ўртоқ Исломов) йўлларни яхшилаш, уни техник ускуналаш ишларини жуда секинлик билан амалга оширмоқда. Тошкент шаҳрида атиги битта «хавфсизлик майдончаси», 10 та автоматик светафор, 4 та «ўтиш жойи» деб ёзиб қўйилган шарсимон кўрсаткич бор, холос. Ободонлаштириш лозим бўлган 100 та пассажирлар тўпланадиган майдондан атиги 10 таси тартибга келтирилган.

Шаҳар партия комитети бюроси ҳайдовчилар ўртасида меҳнат интизомининг бўшаштириб юборганликлари учун «Главташкентстрой»га қарашли автомобиль трести бошқарувчиси Каспаров ва Тошкент трамвай-троллейбус тресги бошқарувчиси Турсунов ўртоқлар ишдан олиниши лозим эди, деб уқтириб ўтди. Бироқ, бюро уларнинг яқин кунлар ичида камчиликларни тузатамиз, деган ваъдаларини инобатга олиб, огоҳлантириш билан кифояланди.

Тошкент шаҳар пассажирлар ташиш автомобиль трести бошқарувчиси Подковиров ва марказлаштирилган юк ташиш тресги бошқарувчиси Шораҳмедов ўртоқлар ҳам огоҳлантирилдилар.

Ҳайдовчилар ўртасида меҳнат интизомининг бўшаштириб юборилганлиги, бунинг натижасида авариялар сони кўпайиб кетганлиги учун 1-автокомбинат директори ўртоқ Ғуломовга учёт карточкасига ёзиш шарти билан қаттиқ виговор эълон қилинди.

Шаҳар партия комитети бюроси автомобиль транспортига эга бўлган барча корхона ва ташкилот раҳбарлари зиммасига транспорт ишини қаттиқ назорат қилиб туриш, ҳайдовчилар ўртасида сиёсий-тарбиявий ишларни яхшилаш вазифасини юклади.

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ ДЕКАБРЬ ПЛЕНУМИ ОЛДИДАН

КАТТА ХИМИЯ УЧУН!

Энг катта вазифалардан бири — ХИМИЯ саноатини ҳар томонлама ривожлантириш, халқ хўжалигининг барча тармоқларида ҳозирги замон химиясининг ютуқларидан тўла фойдаланиш, халқ бойлигини ошириш имконини, ишлаб чиқариш воситалари ва халқ истеъмол буюмларининг янги, мукаммалроқ ва арзон хилларини чиқариш имконини ғоят даражада кенгайтирадиган ютуқлардан тўла фойдаланишдан иборат. Металл, ёғоч ва бошқа материаллар тежамли, қулай ва енгил синтетик материаллар билан тобора кўпроқ алмаштириб борилади. Минерал ўғитлар ва ўсимликларни сақлашнинг химиявий воситаларини ишлаб чиқариш кескин даражада ўсади.

(КПСС ПРОГРАММАСИДАН).

Куни кеча КПСС Марказий Комитетининг навбатдаги декабрь Пленуми чақирилиши ҳақида эълон қилинган ахборот Чирчиқ химиклари ғайратига-ғайрат қўшиб юборди. Электрохимия комбинати цехларини реконструкция қилаётган бинокорлар ҳозир ўз зиммаларидаги вазифаларни сифатли адо этмоқдалар. Айниқса монтажчи-слесарь ўртоқ Ш. Сидоров(пастдаги суратда) ишлаб чиқариш топшириқларини доимо ошириб адо этаяпти.

«Узбекхиммаш» заводи меҳнатсеварлари ҳам Пленум шарафига социалистик мусобақани бошлаб юбордилар. Улар Салават, Ново-Московск, Фарғона химия корхоналари учун кўп миқдорда керакли машиналар етказиб беришаяпти. Унгдаги суратда йиғувчи Ҳикмат Маҳмудов заказчиларга юбориладиган навбатдаги турба компрессорни йиғмоқда.

Г. Пун (ЎзТАГ) ва О. Левақ фотолари.

ХАЗИНА

Химияни бекорга мўъжизалар фани деб аташмайди. Бу фанга қанчалик кўп ихлос қўйсанг юкинг шунча енгил бўлаверади. Пластик масса энди машинасозлик хомашёси — металлнинг ўрнини босиб, халқ хўжалиги учун қанчадан-қанча фойда келтираяпти. Ёғоч ўрнида ишлатиладиган материалларнинг ҳам шу моддадан ясалиши яна ажойиб.

Пластмассадан фойдаланиш ҳам қулай, ҳам фойдали: иш унуми ошади, маҳсулот таннархи пасаяди, буюмнинг кўриниши чиройли чиқади. Таштекстильмашчилар буни ўз корхоналаридан қиёс қилишаяпти.

Заводда 1958 йилдан бери пласт масса деталлари ишлаб чиқарилмоқда. Дастлаб К-18—2 ва К-21—22-пресспорошоги, капрон-понамид смоласи, ёғоч қипиғини бокслито лакига қориштириб тайёрланган ёғоч пластинкаси каби 3 хил маркадаги пластмассалар металл ўрнида ишлатила бошланди. Пластик деталь тайёрлаш учун аввало ўртоқ Б. Саватюгин конструкцияси асосида пресс ясалди. Сўнг янги-янги мосламалар туғилди. Инженер И. Стробикин ихтиро қилган пневматик аппарат пластмасса ишлаб чиқаришда анча такомиллашган агрегат бўлди. Эндиликда пластмасса қорадиган универсал автоматлар ва гидравлик пресслар гувиллаб ишлаб турибди.

1958 йилда пластмассадан тўрт хил деталь ясалган эди. 1960 йилга келиб у 120 хилга етди. Шу йили ишчилар 30 та станок ишлаб чиқариш жараёнида 59 тонна металлни тежаб қолишди. Меҳнат сарфиёти ҳам 113 норма-соатга камайди. Янги маҳсулот илгариги сериядаги станокларга нисбатан 106 килограмм енгиллашди. Корхонада металлни тежаш калиди топилди. Йил сайин пластмассадан ишланадиган деталлар сони ошиб борди.

Ҳозир корхонада ишлаб чиқарилаётган тўқимачилик машиналарининг кўпгина қисмлари ёғоч пластикалардан ясалган. Бунга ажабланманг. Уларнинг сифати, тежамлилиги металлдан қолишмайди. Ёғоч пластикадан ишланган деталь металлдан ишланган деталга нисбатан беш баравар енгилдир. Ип эшадиган машина цилиндрларининг айрим қисми, пилталаш машинаси деталлари, йигирув машинасининг тозалаш валиклари, турли хил втулкалар ҳозир шу моддадан ясалаяпти.

Завод конструкторлари энди ҳар бир машина проектини тузаётганда бирйўла унинг маълум қисмларини пластмассадан ясашга мўлжалламоқдалар.

— Бунинг боиси бор,— дейди завод технология бўлими инженери ўртоқ В. Тю.— Чунки бир тонна пластмассани деталга айлантириш учун атиги 1015 киши-соат сарфланади, холос. Агарда унинг ўрнида шунча миқдордаги металлдан деталь ясаш лозим бўлса, яна қўшимча 300—350 киши-соат сарфлаш керак бўлади.

Яқинда корхонада В. Саватюгин бошлиқ пластмасса деталлари ишлаб чиқарувчи 9 кишилик махсус комплекс бригада тузилди. Ҳозир темирчилик-пресслаш цехи майдонидаги каттагина участка улар ихтиёрига топширилган.

Шу кунларда бригада аъзолари ТКС-88, УТКС-76, РТС-198, ПК-106 каби шиша толаси тайёрловчи янги агрегатлар учун пластмасса деталлари тайёрлаб беришаяпти. Завод бўйича ишлаб чиқарилаётган пластмасса деталларининг шу кунги сони 250 тага етди.

Тиниб-тинчимас рационализаторлар доимо изланишда. Пластмасса участкаси старший мастери А. Улигин, темирчилик-пресслаш цехи ишчилари А. Альтер, В. Загваскин, технологлар С. Шипков, И. Сидоров, В. Логунов каби жонкуярлар завод рационализаторлик ва ихтирочилик бюросига кўплаб муҳим таклифларни тақдим этдилар. Уларнинг кўпчилиги ўтган йили ишлаб чиқаришга тўла жорий этилиб, 20 минг сўмга яқин маблағ иқтисод қилинди. Бу йил кўрилган фойда ҳам чакки эмас.

Сўнгги икки йил ичида пластмассадан кенг фойдаланиш эвазига корхонада 112 киши бошқа ишларга ўтказилди. Шунингдек, 110 тонна пўлат, 120 тонна чўян, 118 кубометр ёғоч тежаб қолинди. Мана, химиянинг қудрати! Шунинг учун ҳам «Таштекстильмаш» заводи йил сайин катта ютуқларга эришаяпти. Машиналар ишлаб чиқариш плани доимо ошириб бажарилаётир. Тўқувчилар ҳам машинасозлар маҳсулоти сифатидан ғоят мамнундирлар.

Ютуқлар хазинаси химияда ҳикмат кўп экан. Таштекстильмашчилар бунга тўла-тўкис ишонч ҳосил қилишди. Шунинг учун ҳам улар КПСС Марказий Комитетининг химия саноатини янада ривожлантириш масаласига бағишлаб чақириладиган навбатдаги Пленуми ҳақидаги ахборотни зўр кўтаринкилик билан кутиб олдилар. Корхонада ҳозироқ Пленум шарафига социалистик мусобақа бошланиб кетди. Завод меҳнатсеварлари пластмасса ва капрон каби химик моддалардан ишлаб чиқаришда яна ҳам унумли фойдаланиб, умумхалқ маблағини кўп миқдорда тежаб қолиш, корхона маркаси билан чиқаётган машиналар сифатини аъло даражага кўтариш ва меҳнат сарфиётини қамайтириш учун курашни қизитмоқдалар. Бу азаматларнинг ибратли тажрибаси барча машинасозлик корхоналари учун ўрнак бўлаолади.

Ж. НОСИРОВ.

МОНТАЖЧИЛАР АҲДИ

КПСС Марказий Комитетининг «Химия саноатини янада ривожлантириш ҳамда халқ хўжалигида химия маҳсулотлари ва материалларидан кенг фойдаланиш тўғрисида»ги масала муҳокама қилинадиган навбатдаги Пленумини чақириш ҳақидаги хушхабар Чирчиқ электрохимия комбинатини реконструкция қилаётган бинокорлар ва монтажчилар куч-ғайратини янада ошириб юборди. Улар етти йилликнинг бу зарбдор қурилишини муддатдан илгари туғаллаш ва бу билан корхонада минерал ўғитлар ишлаб чиқаришни кўпайтиришга муносиб ҳисса қўшиш иштиёқида жадал ишламоқдалар.

Бинокорлар ва монтажчилар янги карбомит цехи қурилиши бўйича ишларни муддатидан илгари 25 декабргача туғаллаш мажбуриятини олишди. Бу цехда 1964 йилнинг биринчи кварталида дастлабки маҳсулот ишлаб чиқарилишини таъминлашга аҳд қилдилар. Сўзи билан иши бир азаматлар қурилиш суръатини кун сайин тезлаштиришмоқда. Айниқса Алексей Костилов бошчилик қилаётган монтажчилар бригадаси аъзолари ўзаро социалистик мусобақада пешқадамлик қилишмоқда. Улар бир неча ойдан буён қурилиш бошқармаси кўчма Қизил байроғини ўз қўлларида сақлаб келишмоқда. Бригаданинг Б. Непомнящий, А. Садовничев ўртоқлар сингари илғор монтажчилари кунлик топшириқларини 200 процентга етказиб адо этишаяпти.

Бундай илғорлар қурилишда анчагина топилади. Монтажчи слесарлардан Н. Корнев, Н. Городничев, Ю. Дмитриев, С. Амелин сингари ўртоқлар шулар жумласидандир. Ғайрати жўш ураётган бу монтажчилар цех қурилишини муддатидан илгари туғаллашга муносиб ҳисса қўшишмоқда. Нормани бир ярим баравардан бажариб, бошқаларга ўрнак бўлмоқдалар.

Г. ЯСТРЕБОВ.

ПОЛИМЕРЛАР МЎЪЖИЗАСИ

Катта химияни тараққий эттиришдан мақсад синтетик полимер материаллари, пластмасса, каучук, сунъий толалар ва смолалар ишлаб чиқариш саноатини тез суръатлар билан ривожлантириш, полимерлардан, умуман химия фани ютуқларидан халқ хўжалигида кенг фойдаланишга, қишлоқ хўжалиги учун минерал ўғитлар тайёрлашни кескин кўпайтиришга эришишдан иборат.

Шу йил декабрь ойида КПСС Марказий Комитети Пленуми бўлади, унда мамлакатимиз экономикасини ривожлантиришда беқиёс аҳамиятга эга бўлган химия саноатини янада ривожлантириш билан боғлиқ бўлган масалалар кўрилади. Бу бечиз эмас, албатта. Чунки пластмассалар саноатимизда шу пайтгача қимматга тушиб келаётган қўрғошин, мис, рух, қора металлар, ёғоч материалларининг ўриндошларигина ҳисобланиб қолмай, улардан кўп жиҳатдан афзал ҳамдирлар.

Машинасозликда пластмассалар қўлланилса, машина енгиллашади, қимматбаҳо рангли металлар тежаб қолинади, маҳсулотнинг таннархи камаяди. Чўян ва пўлат қуйиш цехларида детални пластмассадан ясалган қолипларга қуйиш металлни 15—20 процент кам сарфлашга, оддий қолиплар учун ишлатиладиган материалларни 7-8 марта тежашга ва меҳнат унумдорлигини қарийб 30 процент оширишга олиб келади. **Бир тонна махсус пластикат 6 тонна қалайи, ёки 760 метр газлама, ёки 30 тонна ип ва ипакнинг ўрнини босади.**

Пластмассаларнинг муҳим хусусияти шуки, улар жуда енгил. Ўрта ҳисобда пластмассалар алюминийдан икки баравар ва пўлатдан 5-8 баравар енгилдир. Шу билан бирга, **баъзи пластмассалар ўзининг пишиқлиги жиҳатидан пўлатнинг кўп турларидан устунлик қилади ва уни ҳатто танк броняларида, ракета двигателлари ва самолётлар ишлаб чиқариш учун ишлатса бўлади.** Пластмассаларнинг айрим турлари пробкадан тахминан 10 баравар енгил бўлиб иссиқлик ва овозни ўтказмайди. Илгари турли пластмассалар лак ва бўёқлар, озиқ-овқат моддаларидан тайёрланган бўлса, эндиликда уларни табиат бойликлари—нефть, газ, кўмир, ўрмон дарахтларидан олинмоқда.

Пластмасса саноатини юксалтиришга капитал маблағ қора ва рангли металлургия саноатига қараганда анча кам сарфланади. Масалан, қўрғошин тайёрлаш учун 1700, алюминий учун 2000, мис учун 2600, қалайи учун 3300 сўм сарфланса, бир тонна аминопласт тайёрлашга 50, поливинилфторидга 410-460, полистиролга 150, полиэфирли смолага 120, полиэтиленга 610-720 сўм сарфланади.

Резина ҳам полимер материаллар гуруҳига киради. Резина ҳам смоладир. Резина кўпчилик жанубий мамлакатлардаги ўсимликларда ҳосил бўладиган ва мураккаб каучук деб аталувчи моддадан олинади.

Халқ хўжалиги резинанинг турли хилларини ишлаб чиқаришни талаб этади. Ҳозирги пайтда унинг сув буғига, оловга, совуққа, турли ёғларга, рентген нурлари, ёруғлик нурлари таъсирига нисбатан чидамли ва бошқа хусусиятларга эга бўлган жуда кўп хиллари ишлаб чиқарилмоқда.

Синтетик полимер материаллар қаторига синтетик толалар ҳам киради. Бу синтетик толаларнинг бир хиллари сувда осонгина эрийди ҳамда хирургия ишлари ёки махсус трикотаж буюмлари тайёрлашда тенги йўқ материал ҳисобланади. Бошқалари эса, аксинча, сувни мутлақо ўзига сингдирмайди ва унда кўпчимайди, бу хусусият электротехника ва радиотехника асбоблари тайёрлашда алоҳида аҳамиятга эга. Капрон тола узилиш жиҳатидан пахта толасига қараганда икки марта мустаҳкам. Пўлат симга нисбатан ҳам анча бақувват иплар тайёрлаш мумкин. Ҳозир синтетик толаларнинг турли-туман хусусиятларга эга бўлган 20 га яқин хили бор.

Полиамид смолаларидан тайёрланган тола ниҳоят даражада пишиқ бўлади. Капрон ёки нейлон иплари ипак, жун ёки пахта толаларидан бирнеча баравар пишиқ, ҳатто металл симларидан ҳам қолишмайди.

Турли хил сунъий ва синтетик толаларни ишлаб чиқариш халқ истеъмол қиладиган товарлар тайёрлашни кенгайтиришда алоҳида аҳамият қозонмоқда. Капрон, нитрон, лавсан, хлорин ва бошқа химиявий толалар ҳозирдаёқ саноатда кенг ўрин эгаллади. Хлорин деб аталувчи синтетик тола кўмир билан оҳакни қўшиб синтез қилиш натижасида олинган маҳсулдир. Хлорин толасидан тайёрланган ички кийим бел оғриғи ва бод касалликларини даволашга ёрдам беради.

Кўпгина олимлар, шу жумладан Ўзбекистон химиклари ҳам полимерлар олиш устида ишламоқдалар. Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг корреспондент аъзоси, профессор Ҳамдам Усмонов раҳбарлигидаги лаборатория ходимлари целлюлозанинг цианэтиленлаштирилган намуналарини олишга муваффақ бўлди. Целлюлозанинг олинган бу намунаси ажойиб хусусиятга эга бўлиб, у микроорганизмлар таъсирига берилмайди, яхши бўялади, чиримайди, иссиққа яхши чидайди. Бундай намуналарни фақат пахта толасидан эмас, балки жут, каноп толаларидан олиш ҳам мумкинлиги исботланди. Ҳозирги вақтда В. И. Ленин номидаги Тошкент Давлат университетининг химия факультетида полимерларнинг янги хиллари, яъни фторли полимерлар синтез қилинмоқда.

Сўнгги вақтда ионитлар ёки полиэлектролитлар деб аталган полимер молекулалар саноат ва турмушда ишлатилабошланди. Ионит смолалар сувни турли хил зарарли моддалардан тозалаш билан бирга ундаги турли қимматбаҳо моддаларни ажратиб ҳам беради. Масалан, ионитлар ёрдамида сунъий ипак заводларидан чиқаётган сувдан мисни, кино ленталари тайёрлайдиган корхоналардан чиқаётган сувдан кумушни ажратиб олиш, шўрли сувларни туздан тозалаш мумкин. Ўзбекистон шароитида ер остидаги шўрли сувларни туздан тозалашда полимер смолалар катта роль ўйнаши мумкин.

Ионит смолалардан озиқ-овқат саноатида кенг фойдаланиш мумкин. Масалан, қанд заводларида ионит смолалар қанд шарватларини минерал тузлардан тозалашда ва тинитишда ишлатилади. Консерва заводи ташландиқларидан лимон, вино ва аскорбин кислоталари каби моддаларни ажратиб олиш мумкин.

Антибиотиклар, алкалоидлар, витамин ва бошқа турли дори-дармонлар ионитлар ёрдамида жуда яхши тозаланилади. Тошкент политехника институти полимерлар проблемалари лабораторияси ходимлари бу ионит полимер смолалари ёрдамида сувга оқизиб юбориладиган узум шарватидан вино кислотасини завод шароитида ажратиб олишга муваффақ бўлдилар.

Бу полимер смолалардан қишлоқ хўжалигида ўғит сифатида фойдаланиш мумкин. Умуман олганда полимерлар ерга солинганда тупроқ структурасини яхшилайди, ўсимликнинг карбон билан озиқланиши тезлашади.

Ҳозир Ўзбекистонда полимер материаллар ишлаб чиқарадиган заводлардан биттаси Навоий шаҳрида қурилмоқда. Наманганда ацетат ипаги заводи ва шунга ўхшаш бошқа корхоналар қад кўтармоқда.

Синтетик полимерлар материалини тайёрлаш саноати учун хомашё сифатида нефть, табиий ва саноат газлари, целлюлоза фойдаланилади. Бу хомашёлар эса мамлакатимизда, жумладан Ўзбекистонда жуда сероб. Эндиги вазифа ана шу хомашёлардан кенг фойдаланиб, химия саноатини тобора ривожлантиришдан иборат.

Саноатда ишлатиладиган полиэтилен, полипропелен, полихлорвинил, полиизобутилен, аминопластлар, ғовак пластмассалар, сунъий тола, капрон тола, лавсан, полистирел, полиурентанлик каучук, турли хил ион алмаштирувчи полимер смолаларни республикамизда жуда кўп миқдорда тайёрлаш мумкин. Чунки бу полимер материалларини олиш учун бизда жуда кўп хомашёлар мавжуд. Масалан, Бухоро газы, Андижон, Фарғона нефть конлари, Сурхондарёдаги туз кони, шу билан бирга деярлик бир ярим миллион гектар ерга экилаётган пахтамизнинг ғўзапояси, шелухаси, толаси, Хоразм области ва Қорақалпоғистон АССР ерларидаги қамишзорлар синтетик полимер материалларини тайёрлаш учун асосий хомашёлардир.

1 миллиард кубометр табиий газдан тахминан 2 миллион 500 минг тонна минерал ўғит, 500 минг тоннагача ацетилен олиш мумкин. Бу миқдордаги ацетилендан 10 миллиард метрга қадар ацетат шойи тўқишни таъминлайдиган маҳсулот олса бўлади.

Республикамизнинг оғир ва енгил саноатида янги синтетик полимер материалларидан кенг фойдаланиш зарур. Халқ хўжалигининг турли тармоқларини синтетик полимер материаллар билан таъминлаш вазифаси химиклар ва шу масала билан шуғулланаётган инженер-техник ходимларимизнинг масъулиятини янада кучайтиради. Бу соҳада илмий-тадқиқот ишлари олиб бораётган турли лаборатория ва конструкторлик бюролари фаолиятини ишлаб чиқаришга яқинлаштириш зарур.

А. ЁҚУБОВ,
химия фанлари кандидати.

УЛКАН ОДИМ

В. НИКОЛАЕВ
СССР Госплани ҳузуридаги Химия ва нефть машинасозлиги Давлат комитетининг аъзоси

□ □ □

Россияда революцияга қадар химия жуда қолоқ соҳа эди, химия машинасозлиги эса тамомила йўқ эди.

Мамлакатимизда химия Совет ҳокимияти йилларидагина ҳақиқатан ҳам ривожлана бошлади. 30-йиллардаёқ биз синтетик аммиак ишлаб чиқарабошладик. Уни қайта ишлаб азот ўғитлари тайёрланарди. Бундан ташқари органик яриммаҳсулотлар ва мураккаб анил бўёқлари, синтетик каучук ва сунъий тола, шина тайёрлаш йўлга қўйилган эди. Мамлакатимизда химия билан бирга химия машинасозлиги ҳам ташкил этила бошланди.

Мамлакат химия саноатининг тўнғич корхоналари — Березниковск ва Ново-Московск химия комбинатлари учун асбоб-ускуналар Ленинград, Харьков, Москва химия машинасозлиги институтлари лойиҳалари асосида тайёрланди. Химия қурилишлари заказларини мамлакатимизнинг жуда кўп заводлари: Ленинграддаги Нева машинасозлиги, «Русский дизель», «Большевик» заводлари, Волгограддаги «Баррикадалар», Старо-Краматорск заводи бажара бошлади. Хулоса қилиб айтганда химияни ҳам худди металлурия сингари бутун мамлакат вужудга келтирди.

Химия асбоб-ускуналари ишлаб чиқариш сўнгги 10 йил давомида ҳар йили 16—17 процентдан кўпайди. Етти йилликнинг ўтган тўрт йили ичида химия машинасозлиги маҳсулот ишлаб чиқаришни ҳар йили ўрта ҳисобда 25 процентдан оширди. Шу давр мобайнида химия аппаратураларининг жуда кўп янги саноат типлари. центрифуг ва полимер материалларини қайта ишлаш учун машиналар ишлаб чиқариш йўлга қўйилди. Ново-Московск, Шчекин ва Невиномисск сингари мамлакатнинг йирик химия комбинатлари совет асбоб-ускуналари билан табиий газдан синтетик аммиак ишлаб чиқармоқда. Шу мақсадда совет машинасозлари қисқа муддат ичида конверсияланган газни карбон оксидидан суюқ азот билан ажратиб оладиган қудратли агрегатлар лойиҳасини ишлаб чиқдилар ва тайёрлашни йўлга қўйдилар. Бундан ташқари, ҳар соатига 15 минг кубометр тоза азот ҳосил қиладиган азот агрегатлари тайёрланмоқда. Пластмасса заводлари полиэтиленни узлуксиз процессда кам босим методи билан тайёрлаш учун асбоб-ускуналар олмоқда. Иш жиҳатидан тамомила янги бўлган машиналар — автоматик фильтр пресслар, автоматик центрифугларни кўплаб ишлаб чиқариш йўлга қўйилди.

СССРда жаҳон практикасида маълум бўлганларига қараганда анча йирик ҳисобланган ва соатига 35 минг кубометр газсимон кислород олиш имконини берадиган установка тайёрланди ва ишга туширилди. Соатига 15 минг кубометр кислород олинадиган ҳаво ажратгич установкалари кўплаб ишлаб чиқарилаяпти.

Замонавий техника билан қуролланган, тажрибали мутахассисларга эга бўлган совет химия машинасозлиги химия технологияси процесслари учун ҳар қандай аппарат, ҳар қандай машинани ишлаб чиқара олади. СССР химия саноатини юксалтиришда фақатгина ўз тажрибаси ва ютуқларига суяниб қолмаётир. У ўзаро фойдали шартлар билан айрим химия ишлаб чиқаришлари учун асбоб-ускуналар комплектини сотиб олмоқда. Мамлакат машинасозлигининг химия саноати учун ишлаб чиқараётган маҳсулоти анча кўпайганлигига қарамай, чет эл асбоб-ускуналарини сотиб олиш давом эттирилади. Ҳозирги замон химия ишлаб чиқаришининг асосий тенденцияси установка ва агрегатлар қувватини ошириш, хомашёдан комплекс фойдаланиш, тўхтовсиз процессларни автоматика ёрдамида контроль қилиш ва бошқариш, цехлар ва заводларни тўла автоматлаштиришга қаратилган. Химия асбоб-ускуналари иш шароитининг ўзига хослиги, жумладан технологиянинг мураккаблиги, ҳароратнинг юксак ва жуда паст бўлиши, босимларнинг тўла бўшлиқдан то 1500—2500 атмосферагача бўлиши конструкцион материаллар ва ҳимоя ёпилғилари олдига янги талаблар қўяди. Шунинг учун ҳам Совет Иттифоқида турли хил занглaмайдиган, иссиққа чидамли ва конструкцион пўлатлар ишлаб чиқариш тез суръатлар билан кўпаяяпти.

Химия ва нефть машинасозлиги давлат комитетининг олимлари ва инженерлари тез суръатлар билан ривожланаётган совет химия индустриясининг эҳтиёжларини қондириш учун бутун куч ва ғайратларини сарф қилмоқдалар, янги химия ишлаб чиқаришлари, биринчи навбатда минерал ўғитлар ва полимер материаллар ишлаб чиқариш учун автоматлашган машина ва аппаратураларни бунёд этмоқдалар. Бу конструкциялар автоматлашган установка, цех ва заводлар комплексига киради. Ишимиздаги асосий йўналишлар тайёрланаётган асбоб-ускуналарнинг эксплуатацион кўрсаткичларини яхшилаш, агрегатларнинг мустаҳкамлигини ошириш, химия корхоналарида меҳнат шароитини яхшилашга қаратилган.

СССРда химия саноатини ривожлантириш учун барча имкониятлар бор. Буларнинг ҳаммаси мамлакатда қудратли химия индустриясини яратиш бўйича белгиланган планни қисқа муддат ичида амалга ошириш имконини беради. (АПН).

Москва. Сунъий тола корхоналари лойиҳасини тузувчи «Гипроив» давлат институтида капрон тола олувчи капролактима регенерацияси цехи лойиҳаси ишлаб чиқилди. Бу цех йилига 13,2 минг тонна тола ишлаб чиқариш қувватига эга. Суратда: лойиҳа тузишда қатнашган инженерлардан (чапдан) Г. Лобова, В. Коротков ва А. Макарова ўртоқлар янги цех макети олдида.

В. Кунов фотоси. (ТАСС фотохроникаси).

Саноат САҲИФАСИ

МАШИНА—ВРАЧ

Александра Николаевна Григорьева ўзини ёмон ҳис этабошлади. У кейинги вақтларда бирданига бўшашиб кетадиган бўлиб қолди. Райондаги врачларга қаратди. Орадан бирмунча вақт ўтса ҳам аҳвол ўзгармади. Унинг соғлиги тобора ёмонлашаборди. Врачлар Александрага грипп бўлганлигини айтдилар. Сўнг қаттиқ шамоллабсиз деб қанчадан-қанча укол буюришди.

Ниҳоят даволаш режимига ишонч ҳосил қилолмаган врачлар Александра Григорьевани А. В. Вишневский номидаги хирургия институтидаги клиникага ётишга маслаҳат беришди.

...Ёруғ хона. Хонага кирар экансиз кўзингизга турли кнопка ва чироқлар билан жиҳозланган аппаратлар ташланади. Хона ўртасида худди пианинога ўхшаш қурилма. Унинг олдида бир киши нималарнидир текшириб ўтирибди. Вақти-вақти билан аппаратлардаги чироқлар дам ўчиб, дам ёниб, турли хил товуш чиқариб қандайдир ҳаракатларни бажаради.

Александра Никалаевнани медицина фанлари доктори С. Ш. Харнас ва СССР Медицина Фанлари академиясининг корреспондент аъзоси Александр Александрович Вишневский қабул қилди. Узоқ муддатли текширувдан сўнг А. А. Вишневский ва С. Ш. Харнас ўртоқлар қандайдир рақамларни ёзиб, ҳалиги пианинога ўхшаш аппаратни бошқараётган йигитга мурожаат қилдилар.

Техника фанлари докторлари Михаил Лазарович Биховский ва И. Ш. Пинскер ўртоқлар машина ишини синчиклаб текшириб турдилар. Бошқарувчи кнопкалар босилиши билан машина автоматик равишда ишга тушиб кетди. Маълум муддат ўтгач аппаратнинг охирги қисмидан лента чиқди.

Бу ердаги математиклар дарров лентани олиб ундаги рақамларни урганиб чиқдиларда Александра Григорьевани юрак касали билан оғриганини айтишди. Ҳақиқатан ҳам шу диагноз бўйича даволанган бемор тез орада кучга кириб, ўзини тетик ҳис эта бошлади. Беморнинг касалини аниқлаган машина — кибернетик машина деб аталади.

Москвадаги А. В. Вишневский номидаги хирургия институтига жойлашган кибернетика лабораторияси «Урал-2» ҳисоблаш машинаси билан бемор дардига шифо топмоқда.

Н. МУМИНОВ,
Москва шаҳри.

ҲАР ТЎҒРИДА

ЕРНИНГ МАРКАЗИ ҚАЕРДА?

Венгрия олими Барта қизиқ назарияни ўртага ташлади. Бу назарияга мувофиқ Ернинг ички ядроси ер шарининг геометрик марказида эмас, балки ундан бир неча юз километр узоқроқда жойлашган ва эллиптик орбита бўйлаб йилига бир километр тезликда силжийди. Бундай назария Ернинг турли жойларида тортиш кучининг ҳар хиллиги ва вақт ўтиши билан унинг ўзгариб туришини изоҳлаш имконини беради.

Олға сурилган аnа шу назарияни тасдиқлаш учун геофизика бўйича Халқаро комитет экватор бўйлаб 15 та геофизика ўлчов станциялари тармоғини ташкил этишга қарор қилди.

УЗУМ МОЙИ

Ҳар биримиз кунгабоқар, пахта, зайтун ва жўхори мойларини биламиз. Эндиликда булар ёнига янги — узум мойи ҳам қўшилди. Бундай мой Болгария Халқ Республикасида тайёрланган. Хомашё сифатида узум уруғларидан фойдаланилади. Олинган мой сифат жиҳатидан кунгабоқар мойидан анча устун туради, таъми эса тозаланган зайтун мойини эслатади.

СИГИРНИ ТУЙДИРИБ ЮБОРМАНГ!

Болгария чорвачилик илмий-текшириш институтининг илмий ходимлари кутилмаган янгилик кашф қилдилар. Сигирларга дастлабки икки йил мобайнида 30 процент кам ем-хашак берилганда, улар биринчи сут бериш даври (лактация)да сутини қарийб 6 процент кўпайтирган. Иккинчи лактацияда эса «қорни оч» сигирлар сутни 9 процент кўпайтирган.

Тадқиқот давом этаяпти. Янги рационнинг учинчи ва ундан кейинги лактацияларга таъсири қандай натижалар беришини ҳамма қизиқиб кутмоқда.

Т. НАЖМИДДИНОВ.

Мамлакатлар Одамлар Воқеалар

Яқинда, Софияда 6 сентябрь номли замонавий йирик электронар заводи фойдаланишга топширилди. Корхонанинг бир қисми СССР, Чехословакия, ГДР, Польшадан келтирилган ускуналар билан жиҳозланган. Суратда: 3 тонналик электронар конвейерининг монтаж қилиниши.
БТА—ТАСС фотоси.

Испания Коммунистик партияси Марказий Комитетининг пленуми

ПАРИЖ, 11 ноябрь. (ТАСС). Ноябрь ойининг бошида Испания Коммунистик партияси Марказий Комитетининг кенгайтирилган пленуми бўлиб ўтди. Пленум иккита масалани: сиёсий аҳвол ва умумий сиёсий забастовканинг истиқболлари; халқаро коммунистик ҳаракатдаги аҳволни муҳокама қилди.

ИНГЛИЗ ҚЎШИНЛАРИНИНГ ИҒВОГАРЛИКЛАРИ

ҚОҲИРА, 11 ноябрь. (ТАСС). Ямандан келаётган хабарлар Англиянинг мустамлакачи қўшинлари бу мамлакатнинг жанубий чегарасида иғвогарликларни яна бошлаб юборганлигидан далолат бериб турибди. Англиянинг ҳарбий самолётлари Ҳариб шаҳри устида учиб, Яманнинг ҳаво чегарасини икки марта бузганлигини МЕН агентлигининг мухбири Санодан хабар қилди. Бошқа бир телеграммада инглиз қўшинлари билан Жанубий Яман қабилалари ўртасида қуролли тўқнашувлар бўлганлиги, бу тўқнашувларда инглизлар тўплар ва пулемётлардан фойдаланганлиги айтилади.

ТОК, АНЖИР ВА АНОР ҚАЛАМЧАЛАРИНИ КЎПЛАБ ТАЙЁРЛАЙЛИК

Келгуси йил учун ток, анор, анжир кўчати етиштиришга шу кунлардан бошлаб киришилиши керак.

Маълумки, ток, анжир ва анор ўсимликлари қаламчаларини илдиз отдириб кўпайтирилади. Соғлом ва яхши пишган қаламчалардан кўпайтирилган ўсимликлар келгусида мўл ҳосил беради. Шунинг учун кўпайтиришга мўлжалланган ток, анжир ва анор қаламчаларини соғлом, серҳосил туплардан тайёрланади. Кўпайтирилмоқчи бўлган меваларнинг серҳосил туплари ҳосили борида белгилаб қўйилади.

Қаламчалар токларни кесаётганда тайёрланади. Анжир ва анор қаламчалари тайёрланадиган навдалар ҳам бу ўсимликларни кўмишдан олдин тайёрланади.

Ток, анжир ва анорнинг бир, икки, уч ва ундан катта ёшдаги шохлари қирқиб экилса илдиз олаверади. Аммо энг осон илдиз оладиган шох бир йилги навдалар ҳисобланади. Шунинг учун қаламчалар шу йилги навдалардан тайёрланилади. Шуни айтиш керакки, ток анжир, анор ўсимликларининг бир йилги навдаларининг ҳаммаси ҳам қаламчага яроқли бўлавермайди. Тупнинг пастки қисмидан, илдиз бўғзидан чиққан навдалар ўтайўғон, бўғин оралари узун ва кўпинча етилиб пишмаган, куртаклари яхши тараққий этмаган бўлади. Бундай навдалардан қаламчалар тайёрланиб, кўпайтирилган ўсимлик кам ҳосилли бўлади. Анорларнинг баъзи туплари эса ҳосил бермайди. Шунинг учун ток, анор, анжирнинг илдиз бачкиларидан ва тупларнинг пастки қисмидан чиққан навдалардан қаламчалар тайёрламаслик керак. Қаламчалар тупларнинг устки қисмида ўсган соғлом, яхши пишган навдаларнинг ўрта қисмидан олинади.

Ток қаламчалари калта бўғинли, иложи бўлса шу йил ҳосил бергани олинса яхши натижа беради. Ток қаламчаларининг узунлиги 55-60 см бўлиб унда 3—5 та куртакли йўғонлиги қалам йўғонлигидан кам бўлмаслиги керак. Қаламча тайёрланаётганда қаламчанинг — унинг пастдаги куртакдан 0,5 см қолдириб, тўғри қилиб учки томонини охирги куртакдан 1 см узоқликда куртакка қия қилиб кесилади. Тайёрланган ток қаламчаларининг 50—100 донасини бир боғ қилинади ва унга токнинг нави, қаламчаларнинг сони ёзилган тахтага қўшиб боғланади.

Анжир ва анордан қаламчалар олинадиган навдалар кузда, ўсимликларни кўмиш олдидан кесиб олинади. Бу навдалардан баҳорда қаламчалар тайёрланади. Қаламча учун олинадиган анжир навдаларининг йўғонлиги 1—1,5 см, анорники, эса 0,7—0,8 смдан кам бўлмасин. Заиф ва ингичка навдалар қаламча учун ярамайди.

Шуни айтиш керакки, айрим кекса боғбонлар ва соҳибкорлар қаламчаларни озроқ эски шохи билан қўшиб тайёрлашни лозим кўрадилар. Бундай қаламчалар экилган йилиёқ эски шохсиз олинган қаламчаларга нисбатан бақувват ўсади ва баъзан ток қаламчалари ўша йили ҳосил бериши мумкин. Аммо кўп миқдорда эски шохи бўлган қаламчалар тайёрлаб бўлмайди. Эски шохсиз қаламчалардан етиштирилган кўчатлар яхши парвариш қилинса, эски шохи билан олинган қаламчадан кўпайтирилган ўсимликдан ҳосили ва ўсиши жиҳатидан фарқ қилмайди.

Ток қаламчалари ва анжир анорнинг қаламча учун олинган навдалари қишда чуқурларга кўмиб сақланади. Чуқурлар тоза тупроқли бироз баланд, ер ости сувлари камида 2—3 метр пастда бўлган жойлардан қазилиши керак. Чуқурлар қуруқ бўлса қаламча кўмилгунча суғорилиб намлатилинади.

Ток қаламчалари кўмиладиган ўраларнинг чуқурлиги 60—70 см, эни 1—1,5 метр, узунлиги эса кўмиладиган қаламчаларнинг сонига боғлиқ бўлади. Қаламчалар чуқурларга кўпинча учки томонини пастга қилиб тик холда тахланади. Қаламчаларни кўмишда турли навларнинг аралашиб кетишига йўл қўймаслик шарт.

Анжир ва анор новдалари қишда чуқурлиги 0,7—1 метр, эни 1,5 метр бўлган нам чуқурларда сақланади. Тайёрланган новдалар чуқурларга кўндаланг ҳолда бир неча қават қилиб тахланади. Ҳар бир қатор орасига қалинлиги 3—5 см нам тупроқ солинади. Чуқур новдалар билан тўлгандан сўнг усти 25—30 см қалинликдаги тупроқ билан беркитилади.

Қишда чуқур ичига ёғин сувлари тушмаслиги учун унинг атрофига кичик ариқ олиб қўйилади.

Анжир, анор новдаларидан баҳорда қаламчалар тайёрланади. Қаламчаларнинг узунлиги 25—30 см бўлади. Буларни ҳам, ток қаламчаларига ўхшаш, учки томонини куртакдан, 1—1,5 см ташлаб текис қилиб кесилади.

Ҳозир ток қаламчалари ва анжир, анор новдаларини тайёрлаш муддати келди. Фурсатни қўлдан бермай энг яхши сифатли қаламчалар тайёрлайлик!

Х. АМИНОВ,
қишлоқ хўжалиги фанлари кандидати.

СИНФИЙ ЖАНГЛАР

АНГЛИЯДА ЗАБАСТОВКАЛАР

Лондонда шаҳар автобусларининг ҳайдовчилари ва кондукторлари забастовка қилмоқдалар. Улар иш ҳақини оширишни ва меҳнат шароитини яхшилашни талаб қилмоқдалар. Ҳозир пойтахтдаги ва шаҳар атрофидаги 100 дан ортиқ автобус парклари ўз ишини тўхтатиб қўйишди.

Лутондаги «Воксхолл моторс лимитед» компаниясининг Лутондаги заводида 200 ишчи забастовка қилмоқда. Иш ташловчилар иш ҳақини оширишни талаб қилмоқдалар.

* * *

Англиядаги «Бурмейстр ог вайн» фирмасига қарашли мотор заводида бошланган забастовка тобора кескин тус олмоқда. Фирма раҳбарлиги арбитраж суднинг забастовкани «ғайри қонуний» деб топишига эришди. Корхона эгалари забастовка давом эттирилган тақдирда локаут эълон қилишга, бўшатилган ишчиларни эса, «қора рўйхатга» ёзишга қарор қилдилар. Ленин барча таҳдидларга қарамай, ишчилар ўз иш ҳақларини ошириш учун курашни давом эттириш ниятидадир.

ЗАБАСТОВКА ҒАЙРИ ҚОНУНИЙ ДЕБ ЭЪЛОН ҚИЛИНДИ

Англиянинг Сингапурдаги ҳарбий денгиз базасига хизмат кўрсатаётган ишчиларнинг забастовкаси 33 кун давом этгандан кейин тўхтатилди. Ҳукумат бу забастовкани ғайри қонуний деб эълон қилиб, уни барбод этди. База ишчилари отпуска муддатини кўпайтириш ва меҳнат шароитини яхшилаш учун курашдилар. (ТАСС).

ЧЕХОСЛОВАКИЯ — СОВЕТ ДЎСТЛИГИ ОЙЛИГИ

ҲАМКОРЛИК

Шарққа, ғарбга, жануб ва шимол мамлакатларига томон жўнаётган машиналарга Чехословакияда ишланган турбина ва тракторлар, станоклар ва автомобиллар, прокат асбоб-ускуналари ҳамда кўмир комбайнлари ортилган. Улар Ҳиндистон, Цейлон, Миср ёки Бразилияда дарёларни жиловлаш, асрий ер қатламларини қазиш, табиий бойликларни ана шу мамлакатларга хизмат қилдириш учун океанлардан ошиб ўтади. Ҳозир социалистик Чехословакия беш қитъада жойлашган 130 давлат билан савдо қилади. Бу тўғрида бизга ЧССР ташқи савдо министри Франтишек Гамоуз ҳикоя қилиб берди.

Чехословакия халқ хўжалигининг бошқа тармоқлари сингари ташқи савдо ҳам иқтисодий тараққиётнинг асосий масалаларини ҳал қилишда муҳим роль ўйнайди. У асосан бошқа социалистик мамлакатлар билан иқтисодий ҳамкорликнинг янада кенгайишига йўл очиб беради. Чунки Чехословакия экономикаси шу мамлакатлар экономикасига мустаҳкам боғлиқ ҳолда ривожланади. Бошқа мамлакатларга нисбатан олганда эса, ташқи савдо турли ижтимоий тузумдаги мамлакатлар билан ҳамкорликнинг мустаҳкамланиши учун самарали воситадир.

Чехословакия ташқи савдоси урушдан кейинги даврда айниқса тез ривожланди. Бу вақтда халқ ҳокимиятни ўз қўлига олиб, планли иқтисодий тараққиёт йўлига ўтиб олган эди. Мамлакатнинг ташқи савдо обороти 1948 йилга нисбатан уч баравардан зиёд, машиналарни экспорт қилиш эса қарийб етти баравар ўсди. Урушдан кейинги Чехословакия экономикасида саноат ишлаб чиқариши тез суръатлар билан ўсди, унинг тармоқ структураси ҳам тубдан ўзгарди. Бу ўзгаришлар ташқи савдо структурасига ҳам таъсир қилди. Машинасозлик маҳсулоти урушдан аввалги йилларда Чехословакия экспортининг атиги олти процентини ташкил қиларди. 1962 йилда бундай маҳсулот ЧССР экспорти умумий ҳажмининг эллик процентига тўғри келди. Фақат иккинчи беш йиллик мобайнида (1956—1960 йиллар) Чехословакиянинг машина, асбоб-ускуна ҳамда ишлаб чиқариш учун зарур приборларини экспорт қилиши етмиш процент кўпайди.

Ҳозирги вақтда машина ва асбоб-ускуналар экспортининг саксон процентидан кўпроғи социалистик лагерь мамлакатларига тўғри келаётир. Бу — социалистик мамлакатлар ўртасидаги иқтисодий алоқалар ва меҳнат тақсимотининг самарасидир. Совет Иттифоқи Чехословакиянинг машина, асбоб-ускуна ва приборлар билан савдоси соҳасида энг муҳим ва йирик давлат ҳисобланади. Ўтган йили СССРга чехословак машина ва асбоб-ускуналарини экспорт қилиш бундан аввалги йилга нисбатан қарийб ўттиз процент, шу давр ичида СССР дан худди ана шундай маҳсулот импорт қилиш эса йигирма процент ортди.

Чехословакия ўз қўшнилари — Польша, ГДР ҳамда бошқа социалистик давлатлар билан ҳам иқтисодий қардошлик алоқаларини ривожлантиряпти.

Сўнгги йилларда чехословак машиналарини мустақил тараққиёт йўлига ўтиб олган мамлакатларга экспорт қилиш ҳам анча кенгайди. ЧССР Осиё, Африка ва Латин Америкаси мамлакатларига кўплаб машина ва асбоб-ускуна етказиб бераётир. Уларнинг умумий экспортдаги тутган ўрни эллик процентдан ошиб кетди. Кейинги уч йил ичидагина Чехословакиянинг бу мамлакатлар билан савдоси қарийб уч баравар ўсди.

Социалистик Чехословакия барча давлатлар билан иқтисодий алоқаларни бундан буён ҳам ривожлантираверади. Бунда у савдо-сотиқ ва уни ривожлантириш бўйича чақириладиган халқаро конференцияга катта умид боғлайди. Бу конференциянинг энг муҳим вазифаларидан бири шуки, деди Франтишек Гамоуз, у барча мамлакатлар учун савдо масалалари бўйича очиқ халқаро ташкилот тузиш лозим. Биз, деди Ф. Гамоуз, жаҳон савдоси тараққиётидаги тўсиқларни олиб ташлайдиган интилишларни доим астойдил қўллаб-қувватлаймиз.

И. МАСЛЕННИКОВ,
ТАСС мухбири.
Прага.

ДЕҲЛИДА ГРАЖДАНЛИК ҚАБУЛ МАРОСИМИ

ДЕҲЛИ, 11 ноябрь (ТАСС). Кеча бу ерда совет космонавтлари шарафига Умумҳиндистон касаба союзлар конгресси, Хотин-қизлар миллий федерацияси, Умумҳиндистон тинчлик кенгаши, Маданий алоқаларни ривожлантириш Ҳиндистон — Совет жамияти ва бошқа жамоат ташкилотлари томонидан уюштирилган катта гражданлик қабул маросими бўлиб ўтди.

Қабул маросимида Ҳиндистон бош министри Жавоҳарлал Неру, таниқли сиёсий ва жамоат арбоблари, СССРнинг Ҳиндистондаги элчиси И. А. Бенедиктов ҳозир бўлдилар.

Улкан майдонга тўпланган ўн минглаб деҳлиликлар совет космонавтларини шодиёна кутиб олдилар.

Совет космонавтларини Ҳиндистон бош министри Ж. Неру, Ҳиндистон пойтахтининг мэри Нуриддин Аҳмад, Индира Ганди табрикладилар.

Йиғилганлар совет космонавтлари В. Николаева — Терешкова, В. Биковский ва А. Николаев нутқларини зўр эътибор билан тингладилар. Космонавтлар ҳинд халқига ўз мамлакатининг ривожланишида муваффақиятлар тилади.

Совет космонавтларини илмий тадқиқотлар ва маданият министри Хумаюн Кабир қабул қилди ва улар Умумҳиндистон радиоси ва Деҳли телевидениеси орқали сўзга чиқдилар.

ЧЕТ ЭЛЛИК МЕҲМОНЛАР ТОШКЕНТДА

Чет эллик меҳмонлардан катта бир группаси 8 ноябрь кечқурун Тошкентга келишди. Бу меҳмонлар Москвада Октябрь тантаналарида қатнашган эдилар.

Европа, Осиё ва Африкадаги ўн тўрт мамлакатдан келган касаба союз арбобларини шаҳар жамоатчилиги самимий кутиб олди. СССР касаба союзларининг XIII съезди меҳмонлари бўлган бу касаба союз арбоблари орасида Ҳиндистон, Югославия, Жазоир, Бирлашган Араб Республикаси, Кения, Яман, Гана, Танганьика, Занзибар меҳнаткашларининг вакиллари бор.

«Уганда халқ конгресси» партияси делегациясини Ўзбекистон пойтахти шоду-хуррамлик билан кутиб олди. Шу партиянинг бош секретари, планлаштириш ҳукумат департаментининг директори Жон Каконге делегацияга бошчилик қилмоқда. Осиё ва Африка мамлакатлари бирдамлиги Совет комитетининг таклифига мувофиқ СССРда меҳмон бўлиб турган бу делегация составида партиянинг маъмурий секретари Мусани Вадада ва Уганда парламентининг аъзоси Симей Урингi бор.

Жон Каконге Тошкентга етиб келиши билан матбуот учун баёнот бериб, ўзларига Ўзбекистонда Совет ҳокимияти йилларида рўй берган катта ўзгаришлар билан, жумладан Африкадаги ёш давлатнинг экономикасида муҳим ўрин эгаллаб турган пахтачиликни ривожлантириш тажрибаси билан танишиш имконияти берилганлигидан у ва унинг сафдошлари ғоят хурсанд эканлигини таъкидлади. Мен аминманки бизнинг сафаримиз Совет Иттифоқи ва Уганда халқлари ўртасидаги дўстликни мустаҳкамлашга ёрдам беради, деди делегация бошлиғи. (ЎзТАГ).

ҚИСҚА САТРЛАРДА

◆ Чирчиқ шаҳрининг Советская кўчасида озиқ-овқат магазини ва «Октябрь» кўчасида янги кафе ишга туширилди.

Э. МУСАЕВ.

◆ Ўн кунликда 35 тонна «оқ олтин» терган Оққўрғон ишлаб чиқариш бошқармасига қарашли 35. Крупская номли саккиз йиллик мактаб ўқувчилари бошқарма партия комитети томонидан «Югдан» радиоласи билан мукофотландилар.

Э. ЖАНГАБОЕВ,
А. ҚОДИРОВ.

◆ Бўка қишлоғида икки йиллик медицина курси очилди. Унда фельдшер, санитар ва акушерлик бўлимлари бор.

А. МАҲМУДОВ.

◆ Пойтахтнинг барча районларида кузги кўчат ўтқазиш ишлари қизғин бормоқда. Пролетар, Полторацкий кўчаларида 150 дан ортиқ ёш ниҳоллар экилди.

М. МИРЗАЕВА.

◆ Янги қурилган ўн ўринли туғруқхона Ўрта Чирчиқ ишлаб чиқариш бошқармасидаги Карл Маркс номли колхоз меҳнаткашларига қулайлик туғдиряпти.

Т. НАБИЕВ.

◆ Қишлоқ хўжалик машиналари сақланадиган янги гараж Янгийўл бошқармасидаги «Октябрь 40 йиллиги» колхозида ишга туширилди.

Т. ИМОМОВ.

МУСОБАҚАЛАР ДАВОМ ЭТМОҚДА

Мана, Чирчиқнинг «Химик» стадионида футбол ишқибозларининг ҳаяжонли овозлари эшитилмай қолганига бир ойдан ошди. Совет Иттифоқи биринчилиги учун «Б» класс бўйича ўтказилган ўйинлар тамом бўлди. Аммо Ўзбекистон футбол федерацияси таъсис этган мукофот учун мусобақалар давом этмоқда. 5 ноябрда Чирчиқ командаси дастлабки учрашувни ўз майдонида «Политотдел» командаси билан ўтказди. Кескин кураш остида ўтган бу учрашув 2:1 ҳисоби билан майдон эгалари фойдасига ҳал бўлди.

9 ноябрда «Химик» командаси билан республика чемпиони ҳисобланган Тошкент «Сокол» командалари ўртасида навбатдаги учрашув бўлиб ўтди. Бунда ҳам 1:0 ҳисобида чирчиқликларнинг қўли баланд келди. Шу куни Фарғонанинг «Нефтяник» «командаси ўз майдонида Ленинободнинг «Помир» командасини қабул қилди. Учрашув 1:0 ҳисобида меҳмонлар фойдасига ҳал бўлди.

Республика футбол федерацияси мукофоти учун 7 команда — «Химик» (Чирчиқ), «Политотдел» (Тошкент области), «Спартак» (Самарқанд), «Помир» (Ленинобод), «Сокол» (Тошкент), «Нефтяник» (Фарғона) ва Свердлов номли колхоз футболчилари ўзаро куч синашмоқда.

Т. СИХАРУЛИДЗЕ.

191 ЁШЛИ МЎЙСАФИД

Теҳрондан тахминан 550 миля жанубда, Арсонжон яқинидаги ўрмонзорда жойлашган Бак Адан қишлоқчасида — Эронда энг кекса одам яшайди. Ассошиэйтед Пресс Агентлиги Эронда чиқадиган кечки «Эттелаат» газетаси ахборотига асосланиб, Сайёд Абутолим Мусави исмли чол 191 ёшга кирганини маълум қилди. У бир неча юзлаб туғишганлари яшаётган қабилага бошчилик қилади. Улар асосан Мусавининг болалари, невара ва чевараларидир. Унинг хотини (бешинчи хотини) 105 ёшга кирган. Сайёд Абутолим Мусави нон ва сут билан овқатланади. Спиртли ичимликлар ичмайди, аммо уйда ўзи ўстирган тамакидан чекади.

(ТАСС мухбири).

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

13 НОЯБРДА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

Рус тилида: 18.00 — **Тонгдаги тревога** (Отто Бонхоф ҳикояси асосида ёшлар учун телеинсценировка). 18.35 — **Пахта далаларидан дараклар ва Телевизион янгиликлар.** 18.55 — **Амур азамати** (телевизион фильм). 19.05 — **Сўнгги ғалла** номли киноповесть. 20.35 — **Реклама ва эълонлар.**

20.55 — **Эртанги кун программаси.**

Ўзбек тилида: 21.00 — **Халқ контроли сергак бўлганда.** 21.20 — **Пахта далаларидан дараклар ва Телевизион янгиликлар.** 21.40 — **Пахтакорларнинг меҳнат ғалабалари.** 22.00 — **Концерт** (якка созандалар ижросида).

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

18.00 дан — **Фрунзе телестудияси эшиттиришлари.**

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 13/XI да **Князь Игорь,** 14/XI да **Севилья сартароши.**

ҲАМЗА НОМЛИ ТЕАТРДА—13/XI да **Алишер Навоий,** 15/XI да **Шубҳа.**

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 13/XI да **Ватан ишқи,** 14/XI да **Ишқинг билан.**

СВЕРДЛОВ НОМЛИ КОНЦЕРТ ЗАЛИДА — 13, 14/XI кеч соат 8 да **Ўзбек давлат филармонияси ва эстрада солистларининг концертлари,** СССР халқ артисти, Давлат мукофоти лауреати **Мукаррама Турғунбоева,** Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артистлар **Эргашхон Мирмаҳмудова, Убайдулла Мадраҳимов, Коммуна Исмоилова, Муҳаммаджон Мирзаев, Учқун Ғаниев,** солистлардан **Дилбар Абдуллаева, Тўхта Рисметова, Жуманазар Бекжонов** ва бошқалар қатнашади. Билетлар сотилмоқда.

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА — 13/XI дан **Дун Цин-фу** раҳбарлигида **оригинал аттракцион.** Кеч соат 8 да бошланади. Билетлар сотилмоқда.

КИНО

Козара (1 ва 2-серия) — «ВАТАН», НАВОИЙ номли, «ИСКРА» (кундуз ва кечқурун).

Карусель—«ЎЗБЕКИСТОН» (кундуз ва кечқурун).

Солдат Иван Бровкин — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

„Тошкент ҳақиқати"га 1964 йил учун обуна БЎЛИШНИ УНУТМАНГ!

ОБУНА БАҲОСИ:

1 ойга 44 тийин.
3 ойга 1 сўм 32 тийин.
6 ойга 2 сўм 64 тийин.
12 ойга 5 сўм 28 тийин.

ЭСЛАТМА: обуна бўлаётганингизда саноат ва қишлоқ хўжалиги бўйича алмашинадиган саҳифаларнинг қайси бирига ёзилишингизни кўрсатинг.

БИЛДИРИШ

Тошкент шаҳар ишчи мухбирлари университетининг навбатдаги машғулоти 15 ноябрда кеч соат 6 да Бирлашган нашриётнинг (Правда Востока кўчаси, 26-уй, 4-қават) Ленин хонасида ўтказилади.

Редактор А. ИСМОИЛОВ

«ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ» («ТАШКЕНТСКАЯ ПРАВДА») — Орган Ташкентских промышленного и сельского областных комитетов КП Узбекистана, Ташкентского горкома КП Узбекистана, промышленного, сельского областных и городского Советов депутатов трудящихся.

Бизнинг АДРЕС: Тошкент, «Правда Востока» кўчаси, 26 уй.

РЕДАКЦИЯ ТЕЛЕФОНЛАРИ: редактор — 29004. Редактор ўринбосари — 26232. Масъул секретарь — 34808. Секретариат — 31936, Идеология бўлими — 25885. Саноат ишлаб чиқариши ва партия ишлари бўлими — 33786. Қурилиш ва партия ишлари бўлими — 33786. Қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқариши ва партия ишлари бўлими — 29040. Совет ишлари, маиший ва шаҳар хўжалиги бўлими — 33786. Фан, мактаб ва олий ўқув юртлари бўлими — 28761. Ахборот ва спорт бўлими — 33786. Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 34048. Эълонлар бўлими — 28142. Коммутатор — 30249 дан 30258 гача.

«Қизил Ўзбекистон», «Правда Востока» ва «Ўзбекистони Сурх» бирлашган нашриётининг босмахонаси

Р. 11340 Индекс 64695. Нашр. № 1721.